

KÜRT GENÇLER '20

BENZERLİKLER

FARKLAR

DEĞİŞİMLER

KÜRT GENÇLER '20 BENZERLİKLER, FARKLAR, DEĞİŞİMLER

ARAŞTIRMA EKİBİ

Yaşama Dair Vakıf (YADA)

Rümeysa Çamdereli
Dr. Uğraş Ulaş Tol

Kürt Çalışmaları Merkezi (Kurdish Studies Center)

Roj Girasun
Emine Çoban
Suna Kahrıman
Ercan Karan

Rawest Araştırma

Reha Ruhavioğlu
Semra Elmas
Ali Aktaş

Grafik Tasarım:

Büşra Yurtseven

© Tüm hakları saklıdır. Bu yayının herhangi bir bölümü Kürt Çalışmaları Merkezi'nin izni olmadan hiçbir elektronik veya mekanik formatta ve araçla (kayıt, bilgi depolama vb.) çoğaltılamaz.

Aralık, 2020

Bu yayın İngiltere Büyükelçiliği ve Henrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği'nin maddi desteği ile hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla YADA Vakfı, Kürt Çalışmaları Derneği ve Rawest Araştırma sorumluluğu altındadır ve İngiltere Büyükelçiliği ve Henrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği'nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

Özet:

Türkiye gençliğinin önemli bir kısmını oluşturan Kürt gençler hem Kürt siyasetinin hem de genelde Türkiye siyasetinin dönüşümünde kilit bir rol oynuyor. Mevcut çalışma, Türkiyeli Kürt gençlerin ve genç yetişkinlerin siyasal ve sosyal tercihlerini resmetmeyi amaçlıyor. Bu çerçevede, bu araştırma Kürt gençlerin birbirleri ve Türkiye'deki gençliğin geneli ile aralarındaki benzerliklerin ve farklılıkların altını çiziyor ve ayrıca Kürt gençlerin endişelerini, beklentilerin, gelecek planlarını, dünyaya yönelik tercihlerini ana hatlarıyla sunuyor.

İÇİNDEKİLER

+ Temel Bulgular	3	5.4. Ana Dil	46
+ 1. Giriş	5	5.5. Siyasal Tercihler ve Siyasetten Beklentiler	47
+ 2. Metodoloji	8	5.6. Siyasal Parti Tercihleri	50
a. Keşif Çalışması	8	5.7. Siyasi Liderlere Karşı Tutum	53
b. Nicel Araştırma	8	5.8. Radikalleşme ve Şiddet	56
c. Nitel aşama	9	+ Genç Kürt Kadınlar ve Özgün Tecrübeleri	59
+ 3. Demografi, Eğitim Durumu, İstihdam	11	+ Sonuç	61
+ 4. Sosyokültürel Yönelimler ve Tercihler	15		
4.1. Yaşam Memnuniyeti	15		
4.2. Kaygılar ve Hayaller	17		
4.3. Gündelik Alışkanlıklar, Medya Alışkanlıkları	20		
4.4. Sanat, Spor Tercihleri	22		
4.5. Özel Hayat Tercihleri	24		
4.6. Kimlik	26		
4.7. Sosyal Hayat Tercihleri	29		
+ 5. Temel Problemler ve Siyasal Tercihler	35		
5.1 Göç	35		
5.2 Ayrımcılık	38		
5.3. Din	42		

Temel Bulgular

- + Türkiye geneliyle ciddi benzerlikler gösteriyor. Bununla beraber, tüm bu benzerlikler ideoloji, yaşanan şehir ve cinsiyet değişkenlerine bağlı olarak farklı gruplarda daha baskın görülüyor. Dolayısıyla, Kürt gençlerin incelenmesinde bu heterojen yapının dikkate alınması önem arz ediyor.
- + Genç Kürtler dikey sosyal hareketlilik için ciddi umut vaat ediyorlar. Ebeveynlerine göre çok daha eğitililer. Bununla beraber istihdam açısından ciddi problemler yaşıyorlar. Ciddi bir atıl kesim var. Ayrıca, istihdam edilen gençlerin de ciddi kısmı vasıfsız işçi. Kadınlar istihdamda ayrıca dezavantajlı.
- + Gençler mutlu değiller. Mutsuzluk erkeklerde ve batıda yaşayanlarda daha yüksek.
- + Kürt gençlerin en büyük problemi işsizlik ve ekonomik gelecek. Hayalleri de bu yönde. Bireysel refah seviyelerini ve yaşam kalitelerini artırmak istiyorlar.
- + Gençler, Türkiye geneline göre siyasal gelişmelere çok daha ilgili görünüyorlar. Twitter'ı aktif kullanmalarının bununla ilişkisi olduğu anlaşılıyor.
- + Kürt gençler Türkiye ortalamasının üzerinde bir seviyede özgürlükçü. Bu eğilim büyük oranda CHP ve HDP'yi destekleyen gençler üzerinden şekilleniyor.
- + Müslüman, Kürt, özgürlükçü ve dünya vatandaşı kimlikleri gençlerce yaygın olarak kabul görüyor. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı kimliği ise rağbet görmüyor.
- + Ayrımcılık, gençlerin en büyük sorunu. Gerek göç ettikleri büyük şehirlerde gerekse medyadaki ayrımcı ve dışlayıcı uygulama ve söylemlerden mustarıpler.
- + Türkiye'nin genel manzarasına benzer şekilde Kürt gençlerin diğer kimliklere toleransı çok düşük. Ancak Türkiye'de yaşadıkları ayrımcılık onları uzaklaştıran başka bir etken. Ayrımcılık sebebiyle mümkün olduğu kadar kendi dil ve kültürlerini yaşayabilecekleri sosyal ağları tercih ediyorlar. Bu tercih belediye başkanından, sevgili/eş seçimine kadar uzanıyor.
- + Gençler özellikle kadın hakları, ekonomi ve adalet konusunda Türkiye'nin çok ciddi sorunları olduğunu düşünüyor. Siyasete mesafeli fakat ilgililer.
- + Ana dilde eğitim, ayrımcılık ve eğitimi ise Kürtler için problem alanları olarak görüyorlar.
- + Radikalleşme eğilimi Kürt gençler arasında azalışa geçmiş durumda. Bununla birlikte Kürtlük vurgusu ve kimlik ile ilişkili taleplerde artış görünüyor. Radikalleşme eğilimi azalırken sivil siyasete ilginin çok daha yüksek olduğu görülüyor.
- + Gençler arasında HDP çok popüler. AK Parti'ye ilgi azalıyor. CHP ise yükselişte. CHP'nin dönüşen yüzünden memnunlar ve CHP'ye ebeveynlerine nazaran çok daha önyargısız yaklaşıyorlar.
- + Kürt gençler arasında en popüler lider Demirtaş. İmamoğlu ise yükselen bir trend çiziyor.

GİRİŞ

1 Giriş

Dünyanın ve Avrupa'nın genç nüfus oranı en yüksek ülkelerinden biri olan Türkiye'de 15-29 yaş aralığındaki nüfus yirmi milyona yaklaşıyor. Türkiye nüfusunun %23,2'sine denk gelen bu sayı bize Türkiye'nin önümüzdeki yarım yüzyılda önemli oranda bir genç nüfusa sahip olmaya devam edeceğini gösteriyor. Türkiye bu özelliğiyle hem Avrupa Birliği içinde gençlik meselelerinde önemli bir yere oturuyor hem de gençlik çalışmaları için önemli bir araştırma ve izleme alanı hüviyeti kazanıyor.

Öte yandan Türkiye'de etnik ve dini aidiyetin sorulduğu 1927 nüfus sayımından bu yana yapılan nüfus sayımlarında bu aidiyetler sorulmuyor olsa da o tarihte nüfusun yaklaşık %8'ini teşkil eden Kürt nüfusun toplam nüfus içindeki oranının bugüne kadar sürekli yükseldiği görülüyor. TÜİK tarafından 2019 yılının Aralık ayı itibarıyla 83 milyon olarak açıklanan Türkiye nüfusunun içinde Kürt nüfus oranının 15 ila 18 milyon olduğu tahmin ediliyor.

Türkiye'de Kürt nüfusun yoğun olduğu şehir ve bölgelerde ise bu oran Türkiye genelinden daha yüksek seyrediyor. Kürt nüfusun yoğun olduğu 18 şehirde 15-29 yaş aralığındaki genç nüfus oranı %28,1. Türkiye'nin geri kalan şehirlerinde ise bu oran %22,4. Aradaki altı puanlık farkın, İstanbul, İzmir, Ankara, Adana-Mersin, Antalya gibi metropollerdeki Kürt nüfus da dahil edildiğinde çok daha yüksek olacağını söyleyebiliriz.

GRAFİK 1: TÜRKİYE'DE 15-29 YAŞ GRUBUNUN ŞEHİRLERE GÖRE NÜFUS DAĞILIMI

18 yaş altı çocuk nüfus haritasında 18 yaş altı nüfus oranı en yüksek iller Kürt illeri ve Kürtlerin yoğun göç ettiği iller. Türkiye'nin güney ve batısında çocuk nüfusun yoğun olduğu illerde, çocuk nüfus yoğun olduğu ilçe/semtlere bakıldığında bunların çoğunun Kürtlerin yoğun yaşadığı yerler olduğu görülüyor.

2019 yılında açıklanan TÜİK¹ verilerine göre doğurganlık hızının en yüksek olduğu ilk 10 ilin tamamı Kürt şehirlerinden oluşuyor. Yine aynı veriler Şırnak ve Urfa dışında nüfus artış hızında ilk 10'a giren bir Kürt şehrinin de olmadığını gösteriyor.

Doğurganlık hızında ikinci sırada olan Ağrı ile beşinci sırada olan Muş, nüfusu en çok azalan 10 şehirden ikisi. 18 yaş altı nüfusu %47 olan Ağrı'nın nüfusu her geçen yıl azalıyor. Bu veriler ışığında; Kürt nüfusunun Türkiye'nin genel nüfusu içindeki oranının hızlı bir biçimde arttığı, bununla birlikte Kürt nüfusun Türkiye'nin batı metropollerine hızla aktığı görülmektedir.

Kürt gençlerin Türkiye seçmeni içindeki konumu elbette sadece sayılarından ibaret değil. Türkiye'nin dönüşen siyasal yapısı ve siyasal tartışmalarıyla beraber, Türkiye toplumu da tüm renkleriyle beraber dönüşüyor ve yeni siyasal ve sosyal tercihleri de gündeme getiriyor. Kürt gençler de tüm bu renkler arasında kendini gösteriyor. Kürt gençlerinin dönüşen siyasal ve sosyal tercihleri hem Türkiye siyasetinin hem de Kürt meselesinin geleceği için kritik bir potansiyel etkiye sahip. Mevcut araştırma tam da bu etkinin çerçevesini ve içeriğini çizmek için gerçekleştirildi.

Yaşama Dair Vakıf (YADA) yürütücülüğünde İngiltere Büyükelçiliği tarafından desteklenen “Promoting Dialogue and Sustainable Conflict Resolution in Turkey (Türkiye’de Diyalogu ve Sürdürülebilir Çatışma Çözümünü Desteklemek)” Projesi ile Kürt Çalışmaları Derneği’nin (Kurdish Studies Center) yürütücülüğünde Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği tarafından desteklenen “Türkiye’de Genç Kürt Olmak: Gençleri Tanımak ve Anlamak” Projesinin ürünü olan ve saha görüşmeleri Rawest Araştırma tarafından yürütülen bu çalışma; Türkiye’de yaşayan 18-30 yaş grubundaki Kürt gençlerini daha yakından tanımayı amaçlıyor. Bu bağlamda, Kürt gençlerin Türkiyeli gençliğin geneli ile aralarında benzerlikler ve farklılıklar, Kürt gençlerin gelecek planları ve dünya görüşleri araştırmanın ana temasını oluşturuyor.

1. TÜİK: Doğum İstatistikleri, 2019. <https://tuikweb.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=33706>

METODOLOJİ

2 Metodoloji

Araştırma 4'ü Kürt illeri 4'ü de Türkiye'nin batısındaki iller olmak üzere toplam 8 ilde yürütülmüştür. Araştırmanın evreni, demografik olarak 3 bölgeye ayrılmış ve şehirler buna göre belirlenmişlerdir. Bu bölgelerden ilki; Kürt şehirleri olarak bilinen şehirleri kapsayan bölgedir. Bu bölgeden Büyükşehir statüsündeki Diyarbakır, Mardin, Urfa ve Van şehirleri seçilmiştir. İkinci bölge; yakın göç illeri diye tarif edebileceğimiz, Kürt illerine komşu olan ama Kürt göçü alan Adana ve Mersin şehirleridir. Türkiye'nin içindeki uzak göç illeri olan batıdaki iki büyük metropol İstanbul ve İzmir de üçüncü demografik bölge olarak seçilmiştir. Nicel yöntemle veri toplamanın yanında nitel yöntemle de veri toplanmış ve üç aşamalı bir araştırma süreci planlanmıştır.

a. Keşif Çalışması

Keşif çalışmasıyla hem Türkiye'deki gençlerin hem de Kürt gençlerinin yaşayışlarına ilişkin, saha araştırması öncesinde ön bilgilenme amaçlanmıştır. Hem gençlerle yapılan görüşmelerle hem de bu konuda yazılı ve görsel literatür taranarak saha araştırmasında mümkün olan en geniş fotoğrafın ortaya çıkarılması planlanmıştır.

Gençlerin birer genç olarak gelecekle ilgili yaptıkları planlar, sosyalleşme ve siyasallaşma pratikleri, aileleriyle ve toplumun diğer kesimleriyle ilişkileri gibi konularda mümkün olan en geniş çerçevede araştırma tasarımı yapılması sağlanmıştır.

b. Nicel Araştırma

Nicel araştırma evresinde öncelikle gençlerin; sosyo demografik kümeleri ve kültürel yapıları, kendilerini tanımladıkları kimlikleri nasıl inşa edip anlamlandırdıkları, hangi değerleri benimsedikleri, Türkiye'de icra edilen siyaset ve özelde Kürt Meselesi için ne düşündükleri hakkında güncel veriler toplanmıştır. Ardından bu veriler yaş grubu, araştırma bölgesi, cinsiyet, meslek ve yakın oldukları partiler gibi değişkenler baz alınarak gruplandırılmış ve benzerliklerle farklılıklar anlaşılmasına çalışılmıştır.

Nicel araştırma aşamasında, yukarıda sayılan 8 şehirde 1473 genç ile yüz yüze görüşülerek araştırma kapsamında hazırlanan anketler uygulanmıştır. Araştırma evrenindeki 18-30 yaş aralığındaki gençlerin oranları, TÜİK verileri baz alınarak ve yaklaşık olarak hesaplanmıştır. Türkiye'deki etnik ve demografik dağılım üzerine çalışmalardan yararlanılarak bu şehirlerdeki Kürt nüfus oranı yaklaşık belirlenmeye çalışılmış ve söz konusu 8 şehirde evrenin 1.993.403 kişi olabileceği tahmin edilmiştir. Bu sayı, araştırma evreninde yer alan 18-30 yaş arasındaki gençlerin toplamının yaklaşık olarak %33'üne denk gelmektedir. Araştırmanın örnekleme, evreni ± 2.5 hata payıyla ve yüzde 95 güven aralığında temsil etmektedir. Örneklem, şehirlerdeki 18-30 yaş arası Kürt gençlerin nüfusunun oranı dikkate alarak dağıtılmıştır.

	ÖRNEKLEM	ORAN
Diyarbakır	281	19.1%
Mardin	138	9.4%
Urfa	253	17.2%
Van	226	15.3%
Adana-Mersin	152	10.3%
İzmir	153	10.4%
İstanbul	270	18.3%
Toplam	1473	100%

Araştırmanın nicel aşaması geniş bir çerçevede yapılandırılmış bir anket formu ile yürütülmüştür. Anket formu tasarlanırken Türkiye'nin ve Türkiye'deki Kürtlerin sosyo-demografik, siyasi, kültürel ve toplumsal değerleri içeren kendine özgü özellikleri dikkate alınmıştır. Sorular araştırma ekibi tarafından hazırlanmış ve verilerin kıyaslanabilir olması için Türkiye'de yürütülen gençlik araştırmalarında yer alan bazı sorular da anket formuna dahil edilmiştir. Görüşmeler tablet bilgisayarlar ve akıllı cihazlar kullanılarak yüz yüze yapılmış ve her bir görüşme yaklaşık 30 dakika sürmüştür. Nicel aşamada elde edilen veriler SPSS, JASP, MS Excel ve benzer yazılım programları kullanılarak analiz edilmiştir.

c. Nitel aşama

Nitel araştırmanın amacı, Türkiye'deki Kürt gençlerinin yaşam, kimlik, sosyalleşme, gelecek tahayyülleri, siyasete ilişkin tutumları, Kürt olmayanlarla ilişkileri gibi meseleleri derinlemesine görüşmek ve bu tutumların inşa süreçleri ile nasıl anlamlandırıldıklarına ilişkin derinlemesine veri toplamaktır.

Bu aşamada görüşülen örneklem; yaş, cinsiyet, yaşadıkları bölge, eğitim durumu, siyasi eğilim, sosyo-demografi gibi değişkenler baz alınarak gruplandırılmış ve Kürt gençlerinin en geniş skalasının temsil edilmesi sağlanmıştır. Araştırmanın nitel aşaması yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler ve odak grup toplantıları şekline yürütülmüştür.

DERİNLEMESİNE GÖRÜŞMELER	
İL	GÖRÜŞÜLEN GENÇ SAYISI
Diyarbakır	30
Van	10
Adana-Mersin	20
İstanbul	30
İzmir	10
Toplam	100

ODAK GRUP TOPLANTILARI		
GRUP ÖZELLİĞİ	TOPLANTI SAYISI	
	BÖLGE	BATI
Öğrenci	1	1
Çalışan	1	1
NEET	1	1
Kadın	1	1
Genel	1	1

DEMOGRAFI,
EĞİTİM DURUMU,
İSTİHDAM

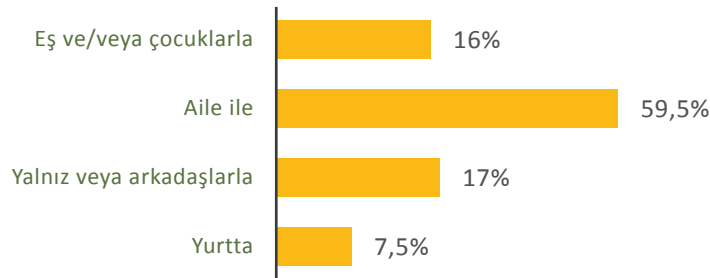
3 Demografi, Eğitim Durumu, İstihdam

Türkiye’de Kürtler çoğunlukla homojen bir politik grup gibi ele alındığından Kürtlerin kendi içerisindeki farklılıklar göz ardı ediliyor. Özellikle siyasal hayatın dışında, sosyal alandaki farklar ise ilgi alanının doğrudan dışında kalıyor. Bu bölümde araştırmaya katılan Kürt gençlerin tüm bu heterojen yapısı sosyo-demografik açıdan ele alınıyor.

Bu heterojen yapıyı incelemeye hanehalkı durumlarından başlayabiliriz. Araştırma sonuçlarına göre, Kürt gençlerin yaklaşık %75’i ailesiyle beraber yaşıyor. Bu oranın, yaklaşık %60’lık aslan payını bekar, geniş ailesiyle beraber yaşayan gençler oluşturuyor. %16’lık bir kesim ise evli ve çekirdek ailesiyle beraber yaşıyor. Yalnız veya arkadaşlarıyla beraber ailesinden ayrı yaşayan Kürt gençlerin oranı da %17.

Yurtta veya pansiyonda kalan gençler ise %7’lik oran ile küçük bir azınlığı oluşturuyor. Bu dağılımın da gösterdiği üzere, Kürt gençlerin ciddi bir çoğunluğu ailesiyle beraber yaşıyor. Bu eğilim, ortalama hanehalkı büyüklüğünde de kendini gösteriyor. TÜİK verilerine göre Türkiye’de ortalama hanehalkı büyüklüğü 3.4. Araştırma sonuçlarına göre ise bu oran Kürt gençler arasında 5.2’ye kadar çıkıyor. Bu rakam, Kürt gençleri sadece aileleriyle yaşadığını desteklemiyor, bu ailelerin hanehalkı sayısının yüksekliğine de işaret ediyor. Yani özetle, Kürt gençlerin çoğunluğu geniş, kalabalık ailesiyle beraber yaşıyor.

GRAFİK 2: KÜRT GENÇLERİN HANEHALKI DURUMU

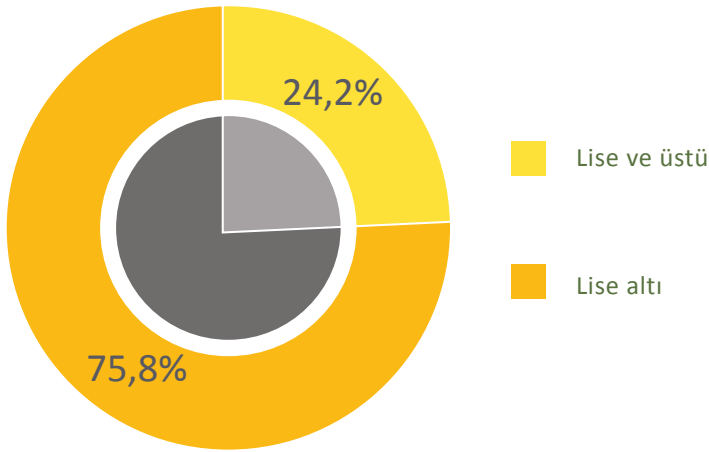

Dikey sosyal hareketlilik için en temel gereklilik şüphesiz ki eğitim. Kürt gençler bu durumun farkında görünüyor. Gençlerin ebeveynlerinin yaklaşık %76'sı lise altı eğitim düzeyinde. Gençlerin ise yarısı halihazırda öğrenci. Öğrenci olmayanlarda lise altı eğitim düzeyinde olanlar ise sadece %29.

İki jenerasyon arasında eğitim düzeyi açısından çarpıcı bir dönüşüm var. Genç Kürtler, anne-babalarına nazaran çok daha eğitilmiş. Yani Kürt gençlerin beraber yaşadıkları ailelerin birçoğunda eğitim düzeyi iki kuşağı net bir şekilde ayırıyor.

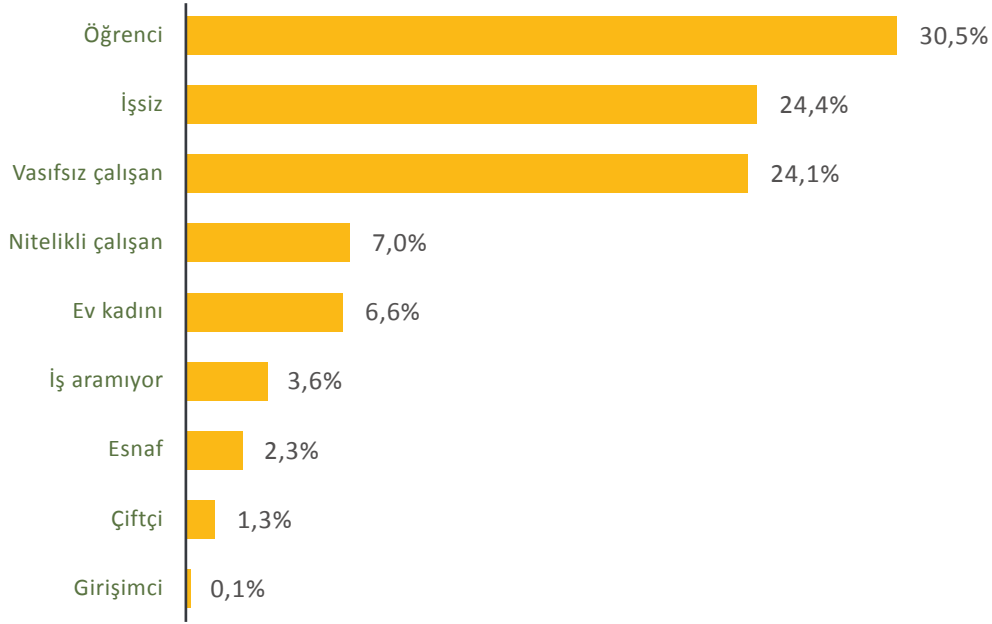
GRAFİK 3: KÜRT GENÇLERİN EBEVEYNLERİNİN EĞİTİM DURUMU

Kürt gençlerin eğitim seviyeleri gelecek için umut vaat etse de istihdam verileri düşündürücü bir tablo çiziyor. Araştırma kapsamında görüşülen gençlerin yaklaşık %34'ü çalışıyor. Dahası, bu oranın %24'lük payı vasıfsız işçilerden oluşuyor. Bir başka deyişle, Kürt gençlerin sadece %10'luk bir payı nitelikli bir işte çalışıyor. Geri kalanlar ya vasıfsız işçi ya da işsiz.

Bu verileri Türkiye ortalaması ile karşılaştırdığımızda, Kürt gençlerin dezavantajlı durumu daha da netleşiyor. Türkiye'de yaklaşık her iki gençten biri iş sahibi. Bu oran Kürt gençler arasında yaklaşık üçte bir. Yani, Kürt gençlerin istihdam oranı Türkiye genel ortalamasının ciddi anlamda altında kalıyor. Dahası, Kürt gençlerin yaklaşık üçte biri ne eğitimde ne de istihdamda (NEET) yer alıyor. NEET oranı Türkiye ölçeğinde %26,5 iken, bu oran Kürt gençler arasında %34,6 olarak gözlemleniyor. Hasılı, Kürt gençlerinin NEET oranı, Türkiye ortalamasının 8 puan üstünde.

GRAFİK 4: KÜRT GENÇLERİNİN ÇALIŞMA VE EĞİTİM DURUMU

İstihdamdaki cinsiyet dağılımı incelendiğinde ise, kadınların dezavantajlı konumunun Kürt gençler arasında daha da koyulaştığı görülüyor. Bununla beraber, diğer parametrelerde Kürt genç kadınları için ayrıca bir dezavantaj söz konusu değil. Kürt gençleri arasında kadınların eğitimde olma oranı erkeklerden 3 puan, istihdamda olma oranı ise 16 puan düşük. Yani, kadınlar her ne kadar eğitim alırken erkek çağdaşlarından çok geride olmasa da mesele iş bulmaya gelince ciddi anlamda geride bırakılıyorlar.

Öte yandan, Kürt genç kadınların NEET oranı Türkiye ortalamasının sadece 3 puan üstünde. Fakat, Kürt genç erkeklerin NEET oranı Türkiye ortalamasının iki katından fazla. Bu Kürt genç erkekleri arasında ciddi bir atılığa işaret ediyor. Yukarıda bahsedildiği gibi, Kürt gençleri arasındaki yüksek vasıfsız işçi oranı düşünüldüğünde bu veriler daha anlamlı hale geliyor. Ekonomik kriz ve çalkantılardan en çok etkilenen vasıfsız iş kollarında çalışan Kürt genç erkekler, tüm bu ekonomik dalgalanmalardan Türkiyeli çağdaşlarına nazaran çok daha olumsuz anlamda etkileniyor.

TABLO 1: KÜRT GENÇLER ARASINDA İSTİHDAM ORANLARI VE TÜRKİYE ÖLÇEĞİNDE NEET DAĞILIMI

	TOPLAM	ERKEK	KADIN		ÖRNEKLEM	TÜRKİYE
Eğitimde	30.5%	32.3%	28.9%	Kadın	43.1%	39.8%
İstihdamda	34.9%	43.1%	27.0%	Erkek	27.0%	13.8%
Neet	34.6%	24.6%	44.1%	Ortalama	34.7%	26.5%

SOSYOKÜLTÜREL YÖNELİMLER VE TERCİHLER

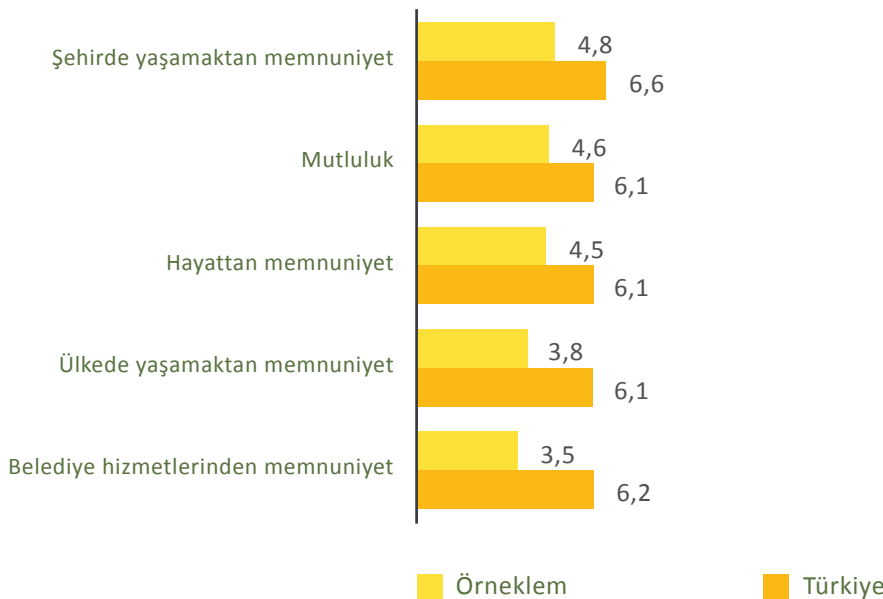
4 Sosyokültürel Yönelimler ve Tercihler

4.1. Yaşam Memnuniyeti

Kürt gençler, çağdaşlarından memnuniyet seviyesi itibariyle ciddi anlamda ayrışıyor. Kürt gençlerin genel memnuniyet seviyesi Türkiye ortalamasından belirgin şekilde daha düşük. Gerek yukarıda bahsedilen istihdam oranları gerekse Kürtlerin son beş yıldır yaşadıkları siyasal ve sosyal tecrübe göz önünde bulundurulduğunda bu yönelim şaşırtıcı görülmebilir. Yine de Kürt gençlerin akranlarına göre hayatlarından daha az memnun olması ve bu memnunsuzluğun hayatın her alanında gözlemlenebilir oluşu gayet düşündürücü. Kürt gençler hem buldukları şehirde yaşamaktan hem de Türkiye’de yaşamaktan memnun değiller.

Kürt gençlerin 1-10 skalasında değerlendikleri mutluluk seviyelerinin ortalaması 4,6’da kalıyor. Bu oran, Türkiye genelinde 6,1. Ülkede yaşama dair ortalama memnuniyet seviyesi 3,8 iken, bu rakam şehirlerde 4,8’e çıkıyor. Bununla beraber, Kürt gençlerin belediye hizmetlerinden memnuniyet oranları ise 3,5. Tüm bu veriler Türkiye ortalamasından genellikle iki puan düşük ve hep memnuniyetsiz tarafta.

GRAFİK 5: KÜRT GENÇLERİN GENEL VE BÖLGESEL MEMNUNİYET ORANLARI

Kürt gençlerinin memnuniyet oranlarının Türkiye'nin başlıca büyükşehirlerindeki memnuniyet oranlarıyla karşılaştırılması da ilginç bir tablo ortaya çıkarıyor. Kürt gençleri, başlıca büyükşehirlerde yaşayan

çağdaşlarından daha mutsuz. 1-10 skalasında değerlendirilen mutluluk oranı, Kürt gençler için büyükşehirlerdeki çağdaşlarına nazaran en az 1,5 puan daha düşük.

TABLO 2: KÜRT GENÇLERİN MEMNUNİYET ORANLARININ TÜRKİYE BÜYÜKŞEHİRLERİNDE YAŞAYAN GENÇLERİN GENEL EĞİMLERİYLE KARŞILAŞTIRILMASI

	ÖRNEKLEM	İSTANBUL	ANKARA	ANTALYA	İZMİR
Şehirde yaşamaktan memnuniyet	4.78	6.26	6.26	6.64	7.13
Mutluluk	4.64	5.95	5.63	6.26	6.64
Hayattan memnuniyet	4.52	5.91	5.56	6.27	6.47
Ülkede yaşamaktan memnuniyet	3.82	6.03	6.05	6.09	6.05
Belediye hizmetlerinde memnuniyet	3.51	6.10	5.45	6.29	6.84

Dahası, Kürt gençler arasındaki bu memnuniyetsizlik oranının Batı'ya gittikçe artması da farklı bir eğilime işaret ediyor. Her ne kadar fark yüksek olmasa da Batı'daki büyükşehirlerde yaşayan Kürt gençlerin memnuniyet oranı Kürtlerin çoğunlukta yaşadığı bölgelerdeki memnuniyet oranından istikrarlı bir şekilde daha düşük.

Erkekler kadınlara göre daha mutsuz ve memnuniyetiz. Buna paralel olarak, NEET grubundakiler de öğrenci ve çalışanlara göre daha mutsuzlar. Erkeklerin NEET grubundaki payını hesaba kattığımızda memnuniyetsizliğin önemli bir sebebinin ekonomi olduğunu da söyleyebiliriz. Nitekim, Kürt gençlerin kaygıları ve hayalleri de bu yöne işaret ediyor.

TABLO 3: MEMNUNİYET VE KRİZ ALGISININ GENÇLER ARASINDA DAĞILIMI

	TOPLAM	İL GRUPLARI		CİNSİYET		ÇALIŞMA DURUMU		
		BÖLGE	BATI	KADIN	ERKEK	NEET	ÖĞRENCİ	İSTİHDAMDA
Ekonomik kriz var mı?	4.14	4.06	4.27	4.14	4.14	4.04	4.23	4.17
Mutluluk	4.64	4.74	4.49	5.01	4.31	4.48	4.92	4.56
Hayattan memnuniyet	4.52	4.59	4.41	4.80	4.27	4.33	4.74	4.51
Ülkede yaşamaktan memnuniyet	3.82	4.05	3.46	4.01	3.65	3.81	3.74	3.90
Şehirde yaşamaktan memnuniyet	4.78	4.99	4.46	4.91	4.67	4.78	4.81	4.76

4.2. Kaygılar ve Hayaller

Kürt gençlerin en büyük kaygı kaynağı ekonomi. İşsizlik ve geçim sıkıntısını en önemli kaygısı olarak gören gençlerin oranı %62'yi geçiyor. %5,7 oranında gelecek kaygısını ve %5,8 ile eğitim kategorisini seçen gençleri de ekonomi ile ilintili olarak düşünürsek, Kürt gençlerin en baskın kaygı sebebinin ekonomi olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Gençler ekonomik durumlarını da siyasetle ilişkilendirmekle birlikte doğrudan siyasi kaygıları da dile getiriyorlar.

Savaş, adalet gibi siyasi kaygılar da eklendiğinde Kürt gençlerin kaygı haritasında siyasi endişeleri doğrudan dile getirenlerin oranı %20'lik bir dilimi kaplıyor. Gençler sıcak siyasi meselelere düşük ilgi gösterebilir ve doğrudan siyasi kaygıları ekonomi ve işsizlik gibi kategorilerden sonra dile getirirler de bütün kaygıları özünde siyasi bir bağlama yerleştiriyorlar. Siyasal düzen, adalet, sağlık gibi toplumsal endişelerin Kürt gençlerin kaygı haritasında kayda değer bir rolü bulunuyor.

GRAFİK 6: KÜRT GENÇLERİN KAYGILARI

Ülkedeki adalet sisteminin öngörülemez olması gençleri kaygılandırıyor. Özellikle Kürt kimliğini vurgulayan gençler, yaşanan haksızlıklardan ötürü kimliklerinden dolayı kendilerinin de başına bir şey gelmesinden endişe ediyor. Öte yandan, gençler kişisel kaygıları olsa

da bir şekilde düze çıkacaklarını ve başarılı olacaklarını düşünüyorlar. Topluma ve sisteme güvenmiyorlar. Bunun da kendi geleceklerine etki etme potansiyelinden kaygılılar.

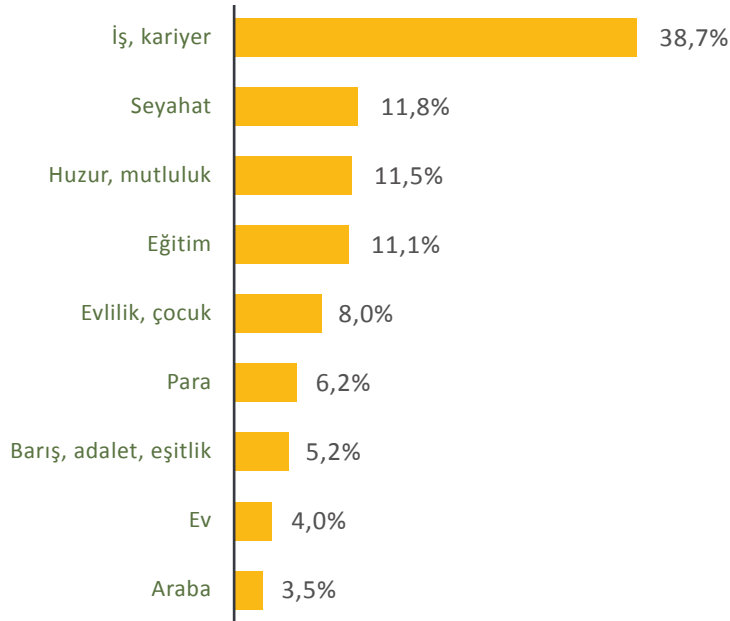

Kürt gençlerin hayalleri de kaygılarında olduğu gibi öncelikle bireysel gündemlere yoğunlaşıyor. Gençlerin %50'si iş, kariyer, ev veya araba gibi istekleri öncelikli hayalleri arasında sayıyor. Seyahat %12 ile ikinci yaygın hayal olarak öne çıkarken, huzur ve mutluluk hayali de benzer bir oranla üçüncü sırada yer alıyor.

Gençler, kaygılarının özünde siyasal olduğunu düşündükleri gibi hayallerinin de siyasal olarak normalleşme ile mümkün olacağını düşünüyorlar. Bu sebeple, toplumsal hedefleri bireysel hayallerin içinde görmek mümkün. Birçok Kürt genç, yurt dışı ayağı da olan iyi bir kariyer yapmak ve bu vesileyle ekonomik olarak bağımsızlaşmak istiyor.

Gençler, ekonomik olarak işleri yoluna koyduktan sonra dünyayı dolaşmak ve insanlara iyiliğin dokunacağı işler yaparak toplumsal değişime katkı sağlamak istiyorlar. Dolayısıyla, bireysel hayallerin içeriğine baktığımızda toplumsal hedefleri görmemiz mümkün oluyor.

GRAFİK 7: KÜRT GENÇLERİN HAYALLERİ

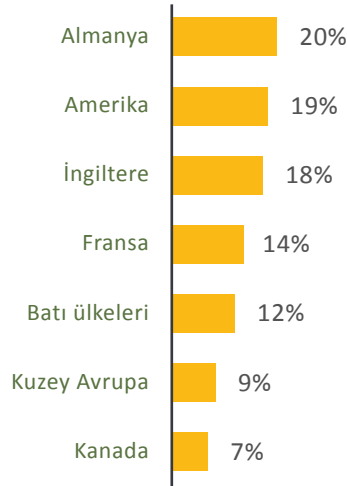
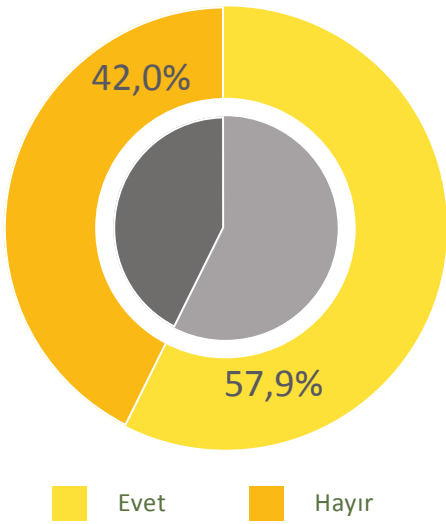

Bir diğer önemli nokta ise seyahat talebi ile ilgili. Yurtdışı arzusu sadece ülkeden kaçış ve kurtulma duygusunun sonucu değil. Başka yerler, kültürler görmek ve tanımak, gezmek, iş ya da gelir açısından bir fırsat yakalamaya çalışmak da etkili. Ama elbette ülkede rahat hissetmiyor olmaları, memnuniyetsizlikleri de yurtdışı eğilimlerini kuvvetlendirmiş görünüyor.

Batı ülkelerine göç etme gibi arzular, 90'lardan 2000'lerin başına kadar görüldüğü üzere politik değil, daha çok ekonomik kaygılardan besleniyor ve işleri düzelttikten sonra dönmek üzere planlanıyor. Kürt gençlerin yaklaşık %58'i yurtdışında eğitim görmek istiyor. Bununla beraber yaygın veya baskın bir ülke de yok. Gençlerin okumak istedikleri ülkeler büyük oranda Kuzey Amerika ve Avrupa ülkelerinden ibaret.

GRAFİK 8: KÜRT GENÇLERDE YURTDIŞI EĞİTİM YÖNELİMİ

HANGİ ÜLKELERDE EĞİTİM GÖRMEK İSTERSİNİZ?

Gençlerin kaygıları, geleceğe ilişkin umutlarını da zayıflatıyor. “Kendime moral olsun diye umutluyum.”, “Umutlu olmasam çevremdekilere de ümit aşılayamam.” gibi gerekçelerle umutlu olmaya çalışıyorlar. Birçok genç hayatla baş edebileceğini, bireysel olarak güçlü olduğunu düşünüyor. Bununla beraber, Kürt oldukları için dezavantajlı konuma düştüklerini, “ellerinin-ayaklarının bağlandığını” da güçlü biçimde hissediyorlar. Ailevi, kişisel ve ekonomik başlıklarda kaygılarını giderecek bir gelecek ihtiyacı olduğunu dile getiriyor ve sürecin öyle olmasını umuyorlar. Öte yandan Kürt gençleri içinde, genel olarak gençlerin yeni nesil mücadele yöntemleri ile umut verici olacaklarını söyleyenler var. Bir katılımcı şöyle diyor:

“Mesela turizm sebebiyle sınav tarihi değiştirildi ve gençler de Turizm Bakanı'nın turizm şirketinin mobil uygulamasına hep birlikte 1 puan vererek uygulamanın reytingini düşürdüler. Bu beni umutlandırıyor.”

4.3. Gündelik Alışkanlıklar, Medya Alışkanlıkları

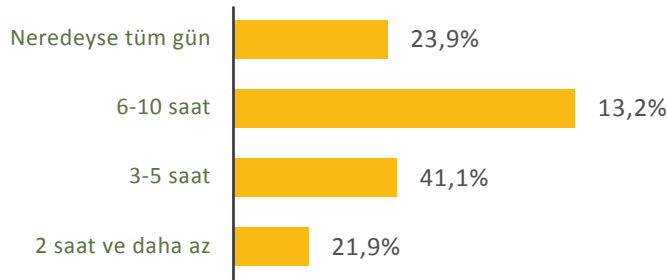
Kürt gençlerin gündelik alışkanlıkları Türkiye genelinin eğilimleriyle benzeşiyor. Gençlerin yarısı sigara içtiğini, üçte birisi alkol kullandığını ve %5'i ise uyuşturucu kullandığını ifade ediyor. Tüm bu oranlar Türkiye ortalamasına yakın. Gençlerin sigara kullanımını Türkiye ortalamasının bir puan altındayken, alkol kullanımları 4,5 puan yüksek. Uyuşturucu kullanımında da 1 puanlık bir pozitif fark var. Sigara, nargile, alkol ve/veya uyuşturucu kullanımı çoğunlukla erkek ve/veya bekar katılımcılar arasında görülüyor.

TABLO 4: ZARARLI MADDE KULLANIMI KARŞILAŞTIRMASI

	ÖRNEKLEM	TÜRKİYE
Sigara	48.6%	49.6%
Alkol	35.4%	30.7%
Uyuşturucu	5.0%	4.1%

Kürt gençlerin internetle arası epey iyi. Gençlerin %24'ü interneti neredeyse bütün gün kullandığını söylüyor. %41'i ise günde 3-5 internet kullandığını beyan ediyor. Kürt gençlerin %78'inin günde en az iki saati internette harcadığını söyleyebiliriz.

GRAFİK 9: KÜRT GENÇLERİN İNTERNET KULLANIMI

Kürt gençler interneti hem sık kullanıyor hem de farklı kullanıyor. Kürt gençler arasında Twitter kullanımı Türkiye ortalamasının epey üzerinde. Türkiyeli gençler arasında %30 olan Twitter kullanımı, Kürt gençler arasında %44 seviyesine kadar çıkıyor. Twitter'ın diğer sosyal medya platformlarına nazaran çok daha politik bir karakterde olduğu düşünüldüğünde, Kürt

gençlerin bu tercihinin ana akım medyaya alternatif olarak Twitter'ı takip etmelerinde ve politik gündemle de çağdaşlarına göre daha ilgili olmalarında yattığını söyleyebiliriz. Nitekim, siyasal tartışmaların sık sık yaşandığı internet sözlüklerinin Kürt gençler arasında Türkiye ortalamasından daha yüksek olması da bu bağlamda açıklanabilir.

TABLO 5: GENÇLERİN SOSYAL MEDYA KULLANIMI

Hangi sosyal medya platformlarına üyeliğiniz var?	ÖRNEKLEM	TÜRKİYE
Instagram	83.4%	80.0%
Whatsapp grupları	54.1%	50.7%
Twitter	43.7%	29.7%
Facebook	41.3%	44.4%
Youtube kanalları	17.0%	20.6%
Spotify	9.6%	3.9%
TikTok	6.5%	6.7%
Pinterest	6.1%	2.9%
Sözlükler	3.5%	1.5%
Kendi blogunuz	1.4%	0.9%
Tinder	0.3%	0.5%

2018 GENEL SEÇİM

	TOPLAM	AK PARTİ	CHP	HDP
Fox TV	31.2%	19.9%	39.4%	34.5%
Haberleri TV'den takip etmiyorum.	28.0%	23.7%	30.9%	26.4%
TV izlemiyorum.	19.2%	15.5%	17.0%	18.9%
A haber / ATV	7.0%	28.2%	0.0%	1.1%
Stêrk TV, Ronahî TV, Medya Haber vb.	6.6%	0.7%	5.3%	12.0%
NTV / CNN Türk	3.5%	5.2%	6.4%	1.7%
TRT kanalları	2.7%	6.5%	0.0%	1.7%
Artı TV	1.5%	0.0%	0.0%	3.2%
Halk TV	0.4%	0.3%	1.1%	0.6%

Kürt gençlerin televizyonda izleme alışkanlıkları da Türkiye'deki gençlik eğilimlerinden farklılaşıyor. Kürt gençlerinin parodi, komedi, aksiyon ve gündelik dizi izleme alışkanlıkları, Türkiye ortalamasına benzer eğilimler gösterse de Kürt gençler töre ve aşiret dizilerine mesafeli duruyor. Kürt gençlerin töre dizisi izleme oranı Türkiye ortalamasından beş puan daha düşük.

Yine sıklıkla Kürt meselesinden beslenen vatanseverlik temalı dizileri "milliyetçi ve militarist" buldukları, bu dizilere mesafeli yaklaştıkları da araştırma kapsamında gözlemlendi. Gençler, Kürtlerin siyasal ve sosyal olarak doğru anlaşılmasından mustaripler. Bunun yanı sıra, onları rahatsız eden durumun medya eliyle ve popülist bir yöntemle diziler yoluyla yaygınlaştırılmasından da şikâyet ediyorlar.

“ *Toplumsal konulu diziler severim. Mesela Diriliş Ertuğrul, Kurtlar Vadisi gibi dizileri sevmem. Bana göre toplumsal çatışmayı özendiren diziler.*

“ *...Diriliş Ertuğrul’u ilk iki sezonunu izledim ama daha sonra bu diziyi izleyen kitlenin milliyetçilik damarları yükselince bıraktım.*

“ *En sevmediğim dizi töre, aşiret konulu diziler. Sevmiyorum çünkü eskiden olmuş olabilir ama şimdi onlar kalmadı.*

TABLO 6: GENÇLERİN TELEVİZYON TERCİHLERİ

	ÖRNEKLEM	TÜRKİYE
Parodi programları	43.4%	43.5%
Komedi dizileri	38.8%	36.6%
Aksiyon dizileri	29.1%	35.6%
Parodi dizileri	28.9%	32.5%
Dönem dizileri	22.0%	21.7%
Tarihi diziler	19.9%	29.7%
Romantik komedi dizileri	14.7%	26.8%
Vatanseverlik dizileri	14.6%	29.3%
Töre, ağa, aşiret, doğu dizileri	14.5%	20.9%
Gündelik diziler	14.3%	20.1%
Romantik dramlar	13.8%	25.3%
Aile Dizileri	13.0%	21.2%

4.4. Sanat, Spor Tercihleri

Türkiye’deki siyasal gelişmeler ve ayrımcılık gençlerin gündelik hayat, sosyalleşme ve eğlenme gibi alışkanlıklarını da etkiliyor. Ayrımcılığı yaşayan gençler, daha çok Kürtlerin olduğu fiziksel ya da sanal ortamlarda çalışma ve sosyalleşme ihtiyacı hissediyorlar.

Bu yönelimin bir sonucu olarak göç edilen şehirlerde ayrımcılığa uğrayan gençler benzer tecrübeden geçenlerle beraber yaşamayı, sosyal hayatı paylaşmayı tercih ediyor. Buna paralel olarak gençlerin Kürtçe müzik dinleme, Kürtçe konuşma, Kürt takımlarını tutma gibi eğilimleri yükseliyor. Bir katılımcı bu durumu şöyle özetliyor:

“ [Ayrımcılığı] tekrar edenlere mesafe koyuyorum. ... kendi alanlarımı daraltmayı tercih ediyorum. Daha çok Kürtlerin olduğu alanlarda sosyalleşmeyi tercih ediyorum. Ya da Kürt veya öteki olmanın ne demek olduğunu anlayabilecek insanlarla görüşmeyi tercih ediyorum. (İstanbul, Kadın)

Kürt gençlerinin beğendikleri sanatçılar, Ahmet Kaya'dan Sezen Aksu'ya, Müslüm Gürses'ten İbrahim Tatlıses'e, Yıldız Tilbe'den Tarkan'a uzanan bir yelpazede, Türkiye gençliğinin tercihleriyle benzerlikler de gösteriyor. Bununla beraber, Ciwan Haco, Şivan Perwer, Mem Ararat, Şakiro ve Aynur gibi şarkıcıları ağırlıkla Kürt gençler dinliyor.

Müzik repertuarı bakımından gençler hem kendi kuşağındaki Türk gençlerden hem de Aynur ve Mem Ararat gibi sanatçıları dinleyerek önceki Kürt kuşağından ayrışıyorlar.

TABLO 7: KÜRT GENÇLERİN SİYASAL PARTİ YÖNELİMLERİNE GÖRE ŞARKICI TERCİHLERİ

	TOTAL	AK PARTİ	CHP	HDP
Ahmet Kaya	19,6%	19,4%	13,5%	21,4%
Sezen Aksu	7,3%	5,7%	13,5%	5,4%
Ciwan Haco	5,2%	0,7%	4,5%	8,1%
Müslüm Gürses	3,9%	5,7%	5,6%	2,2%
Şivan Perwer	3,1%	0,7%	1,1%	5,5%
Mem Ararat	3,1%	1,4%	0,0%	4,7%
İbrahim Tatlıses	2,5%	6,0%	1,1%	1,1%
Neşet Ertaş	2,2%	2,1%	2,2%	1,4%
Şakiro	1,7%	0,4%	1,1%	3,0%
Selda Bağcan	1,7%	2,1%	1,1%	1,6%
Yıldız Tilbe	1,5%	2,5%	0,0%	0,9%
Aynur Doğan	1,4%	2,5%	0,0%	1,4%

Sosyalleşme alanların daralmasının bir diğer etkisi de spor takımı tercihlerinde kendini gösteriyor. Sporu takip eden Kürt gençler arasında Amedspor özellikle ilgi görüyor. Kürt meselesinin gündemi daha yoğun doldurduğu şehirlerde ve İstanbul, İzmir gibi bölgeye uzak metropollerde Amedspor daha çok taraftar topluyor. Dahası, her 10 HDP'li gençten 2'si ve CHP'li her 10 gençten 1'i Amedspor'u tutarken AK Parti'ye yakın gençlerde bu oran çok düşük seyrediyor.

TABLO 8: KÜRT GENÇLERİN SPOR TAKIMI TERCİHLERİ

Tutulan futbol takımı	Total	Diyarbakır, Van, Mardin	İstanbul, İzmir	Adana, Mersin	Urfa
Galatasaray	40,5%	40,2%	35,2%	40,5%	48,2%
Fenerbahçe	23,6%	21,0%	20,2%	34,5%	29,0%
Beşiktaş	22,2%	23,2%	23,5%	20,7%	18,8%
Amedspor	11,9%	13,2%	18,6%	4,3%	3,6%
Yabancı takımlar	1,8%	2,4%	2,6%	0,0%	0,4%

	TOTAL	KADIN	ERKEK	AK PARTİ	CHP	HDP
Galatasaray	40,5%	39,4%	41,3%	48,0%	34,6%	35,9%
Fenerbahçe	23,6%	25,0%	22,5%	27,6%	27,2%	20,6%
Beşiktaş	22,2%	26,5%	18,8%	22,4%	27,2%	21,9%
Amedspor	11,9%	8,1%	14,9%	1,6%	11,1%	19,2%
Yabancı takımlar	1,8%	0,9%	2,6%	0,4%	0,0%	2,4%

4.5. Özel Hayat Tercihleri

Kürt gençlerinin üçte birinden fazlasının kız/erkek arkadaşı var. Yine üçte bire yakını eğer bir sevgilileri varsa veya olursa onu ailelerinden ve çevrelerinden gizlediklerini, gizleyeceklerini söylüyorlar. Bu konuda tahmin edileceği gibi kadınlar erkeklere göre daha fazla saklama ihtiyacı duyuyor.

TABLO 9: GENÇLERİN ÖZEL HAYAT STATÜLERİ

	ÖRNEKLEM	TÜRKİYE
Sevgilim var	35.5%	40.3%
Sevgilim yok	64.5%	59.7%

Kürt gençler sevgililik, flört, ele ele tutuşmak gibi durumları olağan karşılarken bunlardan ileriye belirgin sınırlar koymaya başlıyorlar. Sınırları en esnek olanlar CHP'li gençler; en katı olanlar AK Partililer. HDP'li gençler bu ikisinin arasında, CHP'lilere yakın fakat görece daha muhafazakâr bir yerde konumlanıyorlar.

Halihazırda yaşanan şehre göre tasnif edildiğinde batıda yaşayanların da bölgede yaşayanlardan daha esnek davrandığı görülüyor. Kadınlar flört, sevgililik gibi ilk aşamalarda erkeklere nazaran daha olumlu bakarken, erkekler diğer aşamalarda daha esnek.

TABLO 10: KÜRT GENÇLERİN ÖZEL HAYAT TERCİHLERİ

2018 GENEL SEÇİM				
Evlenmeden önce doğru değil	TOPLAM	AK PARTİ	CHP	HDP
Cinsel ilişkide bulunmak	61.6%	92.4%	38.3%	51.8%
Berberer yaşamak	56.6%	87.2%	34.0%	46.7%
Öpüşmek	37.4%	62.2%	22.3%	28.4%
Flört etmek	18.7%	29.3%	10.6%	15.0%
El ele tutuşmak	17.7%	28.6%	10.6%	12.8%
Sevgililik ilişkisi	15.2%	26.0%	10.6%	10.5%

Hangileri yapılabilir n/10	TOPLAM	İL GRUPLARI		CİNSİYET	
		BÖLGE	BATI	KADIN	ERKEK
Flört etmek	3.75	3.64	3.92	3.85	3.66
Sevgililik ilişkisi	3.83	3.72	4.00	3.88	3.79
El ele tutuşmak	3.79	3.67	3.97	3.81	3.76
Öpüşmek	3.17	2.95	3.53	3.08	3.26
Cinsel ilişkide bulunmak	2.37	2.10	2.80	2.20	2.53
Berberer yaşamak	2.57	2.37	2.90	2.37	2.75

Birçok Kürt genç, en önemli politik sorunlar arasında ana dil problemini ve ayrımcılığı işaret ediyor. Her ne kadar ana dilin günlük kullanımı azalmakta olsa da Kürtçenin diri tutulması kimlik tercihlerinin bir sonucu. Ayrımcılığa uğrayan gençler hem ana dillerini hem de kimliklerini daha fazla sahipleniyor. Benzer biçimde, kimlik tercihleri gençlerin sosyalleşme tecrübelerini ve hatta evlenme tercihlerini bile etkiliyor. Kürt biriyle evlenme isteği, bazen aynı kültürden biriyle evlenip o kültürü sürdürmek arzusundan bazen de uğradığı ayrımcılık sebebiyle Kürt olana daha da yakınlaşmaktan besleniyor. Gençlerin evlenme bahsinde genelde ortak inanç, ortak kültür veya ortak dil vurgularından biri ya da birden fazlası öne çıkıyor. Bir katılımcı evlilik tercihlerini şöyle özetliyor:

“**Dini boyut çok önemli, ben Müslümanım onun da Müslüman olması gerekir. Siyasi görüş çok zıt olmazsa iki insan birbirini idare edebilir, ama çok zıt olmaması lazım. Etnik kimlik de önemli benim için, yani kültür farklılığı oluşuyor ondan dolayı.**

Kürt gençleri Türkiye ortalaması ile kıyaslayınca erken evlenmek istemiyor. Kürt gençlerin ideal evlilik yaş tercih ortalaması Türkiye geneli ortalamasının 3 yaş üstünde. Bununla beraber, evlenen Kürt gençlerin yaş ortalaması Türkiye ortalamasıyla neredeyse aynı.

Benzer şekilde planlanan evlilik yaşı ile çocuk sahibi olmak istenen yaşlar da Türkiye ortalamasını çok yakın. Bununla beraber, Kürt gençlerin çocuk sayısı tercihi Türkiye ortalamasının üstünde.

GRAFİK 10: GENÇLERİN EVLİLİK TERCİHLERİ

4.6. Kimlik

Kürt gençleri Kürt kimliğini muhafaza ederek evrensel kimliklerle bağ kuruyorlar. Bu sırada dini inanca da vurgu yapıyorlar. Müslüman ve Kürt kimlikleri en yaygın kabulü görüyor. Bunu sırasıyla özgürlükçü, dünya vatandaşı ve eşitlikçi kimlikleri takip ediyor. Bununla beraber, bu kimlikler siyasal parti tercihleriyle ilişkili olarak farklı bir dağılım gösteriyor. AK Partililerde her beş kişiden dördü Müslüman kimliğini vurgularken bu vurgu HDP'lilerde üçte bir, CHP'lilerde beşte bir oranında. Kürt kimliği HDP'lilerde yaklaşık üçte iki oranında sahiplenirken AK Partililerin üçte biri bu kimliği vurguluyor. Üç parti arasında Kürt kimliği en az CHP'lilerce vurgulanıyor. CHP ve HDP'li Kürt gençler, %35-40 bandında kendini özgürlükçü görürken, AK Partili Kürt gençlerde bu oran %13'e kadar düşüyor. Dünya vatandaşlığı ve eşitlikçilik vurgusu ise en çok CHP'li gençler arasında güçlü. Dolayısıyla, genel manzarada Kürt gençlerinin Müslüman vurgusu AK Partililerden, Kürt vurgusu HDP'lilerden, özgürlükçülük vurgusu HDP ve CHP'lilerden, dünya vatandaşlığı vurgusu ise CHP'lilerden geliyor.

Kabul gören kimlikler kadar, sahiplenilmeyen kimlikler de önemli. Hem Kürtlük hem de dindarlık vurgusu en düşük olanlar CHP'li Kürt gençleri. Vatansaver ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı kimlikleri ise HDP'li gençlerce neredeyse hiç sahiplenilmezken, CHP'li gençlerce zayıf bir oranda sahipleniliyor. En güçlü vurguyu yapan AK Partili Kürt gençlerde dahi bu oran %30'u bulmuyor.

HDP'li Kürt gençlerinde Türkiyeli bir kimlik tanımlama ve gelecek tahayyülü güçlü olmakla beraber Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı kimliğine sahip çıkma oranı oldukça zayıf. Bu durum coğrafya ile ya da toplumla kurulan genel yakınlık ilişkisinin kamusal anlamda hissedilmediğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

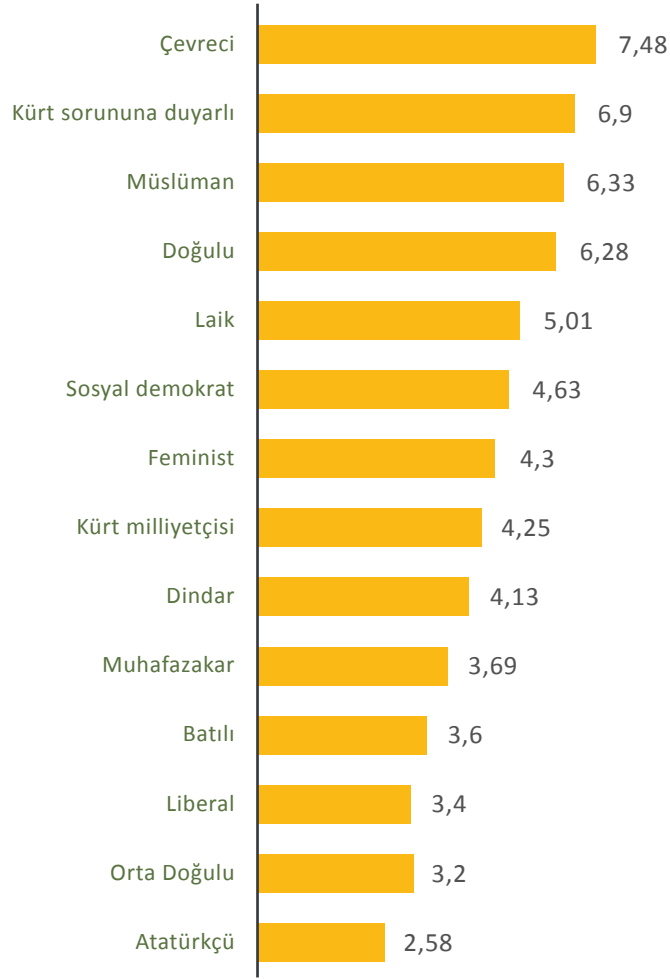
Belirli kimliklere yönelik sahiplenme tek başına sorulduğunda ise daha farklı kesişim kümeleri oraya çıkıyor. Çevreci, Kürt sorununa duyarlı, Müslüman ve Doğulu kimlikleri en çok olumlu görüş bildirilen kimlikler. Her ne kadar laik kimliği 1-10 skalasında ortalama 5 puan olsa da Atatürkçü kimliği ortalama 2,6 puan alıyor. Ortadoğulu, Batılı gibi daha uluslararası kimlikler de Kürt gençlerce rağbet görmüyor.

TABLO 11: KÜRT GENÇLERİN KİMLİK TERCİHLERİ

2018 GENEL SEÇİM				
Hangi kimliklerle çağrılmak istersiniz?	TOPLAM	AK PARTİ	CHP	HDP
Müslüman	47.6%	80.9%	19.3%	34.5%
Kürt	46.6%	28.6%	17.4%	63.0%
Özgürlükçü	33.8%	13.5%	36.0%	40.7%
Dünya vatandaşı	33.6%	20.9%	44.3%	33.3%
Eşitlikçi	32.7%	26.1%	39.1%	33.4%
Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı	13.1%	27.5%	12.8%	5.4%
Vatansaver	12.5%	28.7%	15.3%	4.4%
Demokrat	10.0%	4.4%	12.9%	12.9%
Devrimci	7.6%	0.7%	6.0%	10.6%
Laik	7.2%	3.6%	20.0%	5.5%
Dindar	6.7%	12.7%	2.4%	5.0%
Sosyalist	6.6%	1.8%	8.3%	8.5%
Modern	6.0%	5.1%	8.3%	4.2%
Solcu	5.1%	1.1%	9.4%	6.8%
Muhafazakâr	3.8%	8.6%	2.4%	2.1%
Sosyal demokrat	3.0%	1.1%	7.1%	3.6%
Liberal	1.7%	0.0%	3.6%	1.6%
Alevi	1.6%	0.7%	2.4%	2.1%

GRAFİK 11: KÜRT GENÇLERİN KİMLİK TERCİHLERİ

Tüm bu farklılıklara ve heterojen tercihlere rağmen, Kürt gençler Türkiyeli bir profil sunuyorlar. Batıda doğmuş ya da batı illerine aileleriyle göç etmiş Kürt gençler tecrübelerinden ve politik konumlarından bağımsız biçimde, kültürel olarak Türkiyelileşmiş durumdadır. Önemli bir bölümü hayata Türkiye’de tutunmayı umuyor. Aynı yaşam şartlarının sağlanması halinde Kürt gençlerin %30’u Diyarbakır’ı tercih ediyor.

Bununla beraber, İzmir %26, İstanbul ile %24 oranında yüksek bir rağbet görüyor. Erbil ise yaklaşık %4’lük bir oranda kalıyor. Yani Kürt gençlerin kendi memleketlerinde bir gelecek planlayanları dışında ciddi çoğunluğunun gelecek planı daha çok Türkiye içinde ve Türkiye’nin batısına odaklanıyor. Bu durum doğrudan HDP’nin Türkiyelileşme politikasının bir sonucu olmamakla birlikte HDP’nin politikası ve söylemi gençlerin bu pozisyonları ile barışmalarına katkı sağlamış görünüyor.

TABLO 12: KÜRT GENÇLERİN ÇALIŞMA MAKSATLI ŞEHİR TERCİHLERİ

Aynı yaşam şartlarını sağlayacak olan iki iş teklifi alsanız neredekini değerlendirirsiniz?	
Erbil	3,7%
İstanbul	24,3%
Diyarbakır	30,5%
Van	8,4%
İzmir	26,7%
Ankara	6,4%

Öte yandan tüm bu Türkiyeli kimliğine rağmen, yaşadıkları ayrımcılığın da etkisiyle, Kürt gençlerin yarıya yakını Türk bir sevgilileri olsun istemiyor. Türkiye’de yaşama ve batı illerinde gelecek kurma niyet ve planı olmasına karşın Türk bir sevgili olmasını istemeyenlerin oranındaki yükseklik, ayrımcılık ve

onun etkisinin araya duvarlar ördüğünü de göstermesi bakımından dikkat çekici. Bu durum Kürtlerin ve özelde Kürt gençlerinin batı illerinde içinde yaşayabildikleri Kürt habitatının olduğunu ve böyle bir habitata sahip olmanın uzaklaşmayı kolaylaştırdığını da gösteriyor.

4.7. Sosyal Hayat Tercihleri

Kürt gençler toplumsal cinsiyet, inanç özgürlüğü gibi konularda özgürlükçü bir tutuma sahipler. Gençlerin yaklaşık %65’i kadınlar istediği saatte dışarı çıkabilir derken, yaklaşık %58’i cemevlerinin ibadethane olarak tanınmasını destekliyor. Din derslerinin zorunlu olmasını yönelik destek ile kürtajın yasak olmasını savunanların oranı ise %30’da kalıyor. Bununla beraber, bu tercihler de heterojen bir karaktere sahip. Farklı siyasal tercihlere sahip Kürt gençlerin bu konulardaki tutumları da değişiyor. Sözelimi kadınların istediği saatte dışarı çıkmasını destekleyenler büyük oranda %80 destek ile CHP’li ve %73 destek ile HDP’li gençlerden oluşuyor. Benzer biçimde, cemevlerinin ibadethane olarak tanınmasını destekleyenler de yaklaşık %70 oranındaki destekleriyle CHP ve HDP’li gençler. AK Partili Kürt gençlerin %37’si Cemevlerinin ibadethane olarak tanınmasına destek verirken %60’ı ise din derslerinin zorunlu kalmasından yana. Bununla beraber, Kürt gençlerin özgürlük yanlısı tonunu büyük oranda CHP ve HDP seçmenleri oluşturuyor.

Bölgesel açıdan incelendiğinde ise, batıda yaşayan gençlerin Kürt nüfusun yoğun olduğu şehirlerde yaşayan gençlere nazaran daha açık bir pozisyonda olduğunu görüyoruz. Kadınlar ise tüm konu başlıklarında ya erkekler kadar ya da erkeklerden daha fazla özgürlükçüler.

Özellikle kürtaj, kadınların iş hayatına katılımı gibi kadınları doğrudan ilgilendiren meselelerde kadınların özgürlükçü tavrı çok daha belirgin oluyor. Dolayısıyla, siyasal tercihler kadar, yaşanan şehir ve cinsiyet de gençlerin toplumsal meseleler hakkındaki tavırlarını kesen kategoriler olarak karşımıza çıkıyor.

TABLO 13: KÜRT GENÇLERİN TOPLUMSAL TERCİHLERİ

2018 GENEL SEÇİM				
	TOPLAM	AK PARTİ	CHP	HDP
Kadınlar istediği saatte dışarıya çıkabilmelidir	64.6%	38.2%	79.8%	72.5%
Cemevleri ibadethane olarak tanınmalıdır	58.4%	36.8%	67.0%	70.9%
Öğrenciler kızlı erkekli aynı evde kalabilir	37.3%	5.6%	45.7%	51.4%
Din dersinin zorunlu olması doğrudur	30.2%	60.5%	14.9%	18.8%
İçki içilen restoranlarda yemek yemek istemem	29.0%	52.6%	12.8%	17.9%
Kürtaj yasak olmalı	28.5%	50.3%	14.9%	19.7%
Devlet kanunları Kur'an'a uygun olmalı	27.2%	51.6%	10.6%	15.6%
Bir yerde istihdam sıkıntısı varsa, iş azsa kadınlardan önce erkeklere iş verilmelidir	21.5%	38.5%	6.4%	15.2%
Kadınlar yalnızca kadınlarla temas ettikleri yerlerde çalışabilir	10.5%	18.4%	4.3%	7.5%
Liseye/Üniversiteye aileden bir çocuk gidebilecekse erkek çocuk gitmelidir	7.9%	12.8%	4.3%	5.9%

	TOPLAM	İL GRUPLARI		CİNSİYET	
		BÖLGE	BATI	KADIN	ERKEK
Kürtaj yasak olmalı	2.42	2.75	1.91	2.33	2.51
İçki içilen restoranlarda yemek yemek istemem	2.39	2.60	2.06	2.43	2.35
Devlet kanunları Kur'an'a uygun olmalı	2.45	2.67	2.10	2.41	2.49
Din dersinin zorunlu olması doğrudur.	2.49	2.69	2.18	2.53	2.45
Bir yerde istihdam sıkıntısı varsa, iş azsa kadınlardan önce erkeklere iş verilmelidir.	2.08	2.40	1.59	1.89	2.26
Liseye/Üniversiteye aileden bir çocuk gidebilecekse kız çocuktansa erkek çocuk gitmelidir.	1.49	1.63	1.27	1.34	1.63
Kadınlar yalnızca kadınlarla temas ettikleri yerlerde çalışabilir.	1.64	1.80	1.40	1.42	1.84
Cemevleri ibadethane olarak tanınmalıdır.	3.64	3.56	3.76	3.57	3.70
Öğrenciler kızlı erkekli aynı evde kalabilirler	2.75	2.56	3.03	2.69	2.80
Kadınlar istediği saatte dışarıya çıkabilmelidir	3.84	3.76	3.97	4.16	3.55

	Toplam
Kadınlar istediği saatte dışarıya çıkabilmelidir	3.84
Cemevleri ibadethane olarak tanınmalıdır	3.64
Öğrencilerin, kızlı erkekli aynı evde kalabilirler	2.75
Din dersinin zorunlu olması doğrudur.	2.49
Devlet kanunları Kur'an'a uygun olmalı	2.45
Kürtaj yasak olmalı	2.42
İçki içilen restoranlarda yemek yemek istemem	2.39
Bir yerde istihdam sıkıntısı varsa, iş azsa kadınlardan önce erkeklere iş verilmelidir.	2.08
Kadınlar yalnızca kadınlarla temas ettikleri yerlerde çalışabilir.	1.64
Liseye/Üniversiteye aileden bir çocuk gidebilecekse kız çocuktansa erkek çocuk gitmelidir.	1.49

TABLO 14: KÜRT GENÇLERİN KİMLİK BAZLI SOSYAL MESAFELERİ

	ÖĞRETMENİM OLMASIN	BELEDİYE BAŞKANIM OLMASIN	SEVGİLİM OLMASIN
Tarikat mensubu, sofu	83.4%	85.1%	89.6%
Eşcinsel	77.6%	77.8%	85.0%
Ateist	66.9%	68.7%	72.5%
Suriyeli	61.7%	67.5%	67.1%
Arap	52.4%	58.8%	59.3%
Ermeni	45.8%	50.9%	51.4%
Türk	42.8%	47.0%	44.0%
Rum	36.5%	45.6%	40.3%
Amerikan	35.9%	42.9%	40.1%
Japon	30.6%	39.2%	39.9%
Norveçli	29.5%	39.1%	39.2%
Alman	29.3%	38.8%	36.2%
Alevi	18.4%	23.8%	35.1%
Başörtülü	18.1%	14.9%	35.0%
Kadın	9.1%	11.8%	34.4%

Kürt gençlerin genel manzarasına yansıyan özgürlükçü tavır, farklı kimliklere yönelik sosyal mesafelerinde kendini göstermiyor. Gençlerin farklı kimliklere toleransı hayli düşük. Özellikle tarikat mensubu, eşcinsel, ateist, Suriyeli ve Arap kimliklerine sahip öğretmen, belediye başkanı ve sevgilileri olsun istemiyorlar. Bu kimlikler için olumsuz bakış %50'nin üzerinde ve bazıları için %80 seviyesine kadar çıkıyor.

Gençlerin yarıya yakını Ermeni, Arap ve hata Türk birinin öğretmeni, belediye başkanı ya da sevgilisi olmasını istemiyor. Kürt gençlerinin Arap kimliğine ilişkin algıları Türkiye'de sığınmacılara ilişkin yükselen negatif dalgadan olumsuz etkilenmekle birlikte özellikle Mardin ve Urfa gibi yerlerde birlikte yaşıyor olmanın getirdiği etnik ve siyasal gerilimin etkileri de hissediliyor.

Gençlerin sosyal mesafe tercihleri de siyasal eğilimlerle iç içe. CHP ve HDP seçmeni olan gençler tarikat mensuplarına karşı çok daha mesafeli dururken, AK Partili gençler eşcinsel ve ateistlere karşı daha mesafeli. AK Partililer Ermenilere karşı fazlasıyla mesafeli iken, CHP'liler için bu kimlik Suriyeliler, HDP'liler için ise Türkler oluyor. Her halükârda, önceki kısımda tartışılan özgürlükçü beyanların pratikte karşılığı hayli karmaşık ve düşündürücü bir sosyal toleranssızlıkla karşılanıyor.

2018 GENEL SEÇİM				
... Öğretmenim olsun istemem	TOPLAM	AK PARTİ	CHP	HDP
Tarikat mensubu, sofu	83.4%	70.9%	91.1%	90.7%
Eşcinsel	77.6%	89.9%	70.8%	78.4%
Ateist	66.9%	86.8%	60.0%	62.3%
Suriyeli	61.7%	76.8%	84.6%	65.0%
Arap	52.4%	50.0%	56.5%	63.0%
Ermeni	45.8%	74.7%	50.0%	37.5%
Türk	42.8%	34.1%	9.1%	63.6%
Rum	36.5%	58.7%	41.2%	36.7%
Amerikan	35.9%	61.9%	35.7%	29.2%
Japon	30.6%	52.8%	30.8%	32.4%
Norveçli	29.5%	53.7%	40.0%	26.5%
Alman	29.3%	56.1%	35.7%	23.9%
Alevi	18.4%	43.2%	16.7%	15.0%
Başörtülü	18.1%	9.4%	28.6%	27.8%
Kadın	9.1%	9.4%	9.1%	13.1%

2018 GENEL SEÇİM				
... Belediye başkanım olsun istemem	TOPLAM	AK PARTİ	CHP	HDP
Tarikat mensubu, sofu	85.1%	76.4%	90.9%	91.9%
Eşcinsel	77.8%	91.6%	70.8%	78.5%
Ateist	68.7%	80.9%	87.9%	69.5%
Suriyeli	67.5%	86.2%	55.0%	62.6%
Arap	58.8%	69.9%	54.5%	66.2%
Ermeni	50.9%	78.4%	52.9%	43.5%
Türk	47.0%	31.7%	23.1%	69.6%
Rum	45.6%	72.7%	61.1%	37.2%
Amerikan	42.9%	68.6%	41.2%	37.8%
Japon	39.2%	66.7%	42.9%	31.9%
Norveçli	39.1%	66.2%	46.7%	31.5%
Alman	38.8%	65.2%	38.5%	33.3%
Alevi	23.8%	50.0%	16.7%	15.0%
Başörtülü	14.9%	3.3%	33.3%	27.9%
Kadın	11.8%	12.5%	9.1%	17.5%

2018 GENEL SEÇİM				
... Sevgilim olsun istemem	TOPLAM	AK PARTİ	CHP	HDP
Tarikat mensubu, sofu	89.6%	93.8%	95.6%	91.4%
Eşcinsel	85.0%	74.7%	91.0%	91.8%
Ateist	72.5%	86.9%	65.2%	70.9%
Suriyeli	67.1%	78.9%	86.1%	67.7%
Arap	59.3%	68.4%	58.3%	69.5%
Ermeni	51.4%	76.8%	43.8%	45.3%
Türk	44.0%	68.9%	50.0%	38.8%
Rum	40.3%	20.0%	9.1%	64.8%
Amerikan	40.1%	33.3%	50.0%	56.6%
Japon	39.9%	64.7%	42.9%	40.0%
Norveçli	39.2%	69.4%	43.8%	33.8%
Alman	36.2%	63.2%	30.8%	32.4%
Alevi	35.1%	50.0%	50.0%	39.5%
Başörtülü	35.0%	64.2%	30.8%	31.4%
Kadın	34.4%	58.3%	43.8%	32.4%

TEMEL
PROBLEMLER VE
SİYASAL TERCİHLER

5 Temel Problemler ve Siyasal Tercihler

5.1 Göç

Kürt gençlerin yarısından fazlasının hayatında göç tecrübesi var. Göç edenlerin yarısı yalnız göç ettiğini belirtiyor. Öte yandan Türkiye'nin batı illerinde yaşayan katılımcı her 5 gençten 2'si batıda doğup büyümüş. Yine her 5 gençten 1'i de 10 yıldan fazladır bu şehirde yaşıyor. Gençlerin kahir ekseriyeti iş veya eğitim için göç ettiklerini paylaşıyorlar.

TABLO 15: KÜRT GENÇLERİN GÖÇ DEMOGRAFİSİ

Köy veya beldede yaşama deneyimi				
Hiç yaşamadım		57,5%		
1-10 yıl		23,4%		
11 yıl ve üzeri		19,1%		

Kaç yıldır şehirde yaşıyor	TOPLAM	BÖLGE	BATI
10 yıl ve altı	34,5%	31,1%	39,8%
10 yıldan daha fazla	17,9%	16,4%	20,3%
Doğduğumdan beri bu şehirde yaşıyorum	47,6%	52,6%	39,8%

Göç etme sebebi	TOPLAM	BÖLGE	BATI
Sağlık ve evlilik	6,5%	8,2%	4,5%
Eğitim	42,9%	41,8%	44,2%
İş	44,8%	41,8%	48,4%
Doğal afetler / çatışma / zorunlu göç	5,8%	8,2%	3,0%

Şehre kimlerle göç ettiği	BATI
Yalnız / Arkadaşlarımla	49,1%
Ailemle	50,9%

Göç olgusu gençlerin hayatındaki birçok şeyi çeşitli biçimlerde etkiliyor. Batıda doğmuş ya da oraya yıllar önce göç etmiş gençlerin hayatı çoğunlukla okulda, işte, arkadaşlık ilişkilerinde ilk karşılaşmalarından başlayarak “Kürtlüğün kendilerine hatırlatılması” serüveniyle başlıyor. “Oralı olmadıklarını” sıklıkla yaşayarak tecrübe eden gençler memleketten uzak, ayrı düşmüş olmanın da duygusuyla birleşen bir “aradalık” hali yaşıyorlar. Dolayısıyla göçmenlik ile ayrımcılık iç içe geçmeye başlıyor ve birlikte süregidiyor. Bir katılımcı bu durumu şöyle özetliyor:

“*İstanbul’da daha çok vakit geçirdiğim için kendimi daha çok İstanbullu gibi hissediyorum Başkale’de de çocukluğum geçmiş, akrabalarım orda olduğu için orayı da özledim.*”

Öte yandan şehre ekonomik olarak tutunma ihtiyacı, tutunmak için gençleri gerekli vesileleri aramaya yönlendiriyor. Gençler bu arayışta İslami cemaatlere, popüler kültür ortamlarına, Kürt gençlerinden müteşekkil çevrelere temas ediyor ve tutunmaya çalışıyorlar. Özellikle göç illerinde gençler şehrin futbol takımlarını şehre tutunmak için bir araç olarak kullanıyorlar. Adana ve İzmir bu “tutunma” araçlarının kullanıldığı iki şehir olarak öne çıkıyor. Aşağıdaki örnekler bu eğilimi yansıtıyor:

“*İzmir’in takımı olan Göztepe’yi tutuyorum. İkinci takımım Galatasaray. (İzmir, kadın)*”

“*Karşıyakaspor’u tutuyorum. İkinci bir takımım yok. (İzmir, erkek)*”

“*Göztepe’yi tutuyorum. (İzmir, erkek.)*”

“*Galatasaray, ikincisi de burada olduğum için Göztepe. (İzmir, erkek)*”

“*Fenerbahçe’yi küçüklüğümde beri severim. Yerel olarak Adanaspor ve Adana Demirspor’u tutuyorum. (Adana, erkek)*”

“*Popüler olduğu için Galatasaray’ı tutuyorum, ikinci takımım Adana Demirspor’dur.*”

Bununla birlikte kendi memleketlerinde yaşayan gençler futbol ile ilgilirse bölgesel bir hüviyet kazanmış olan Amedspor’u ve popülerse kendi şehirlerinin takımını tutuyorlar. Ancak batıda yaşayan Kürt gençleri memleketle bağı sürdüren bir araç olması ve memlekete duyulan özlemi temsil ediyor olması sebebiyle kendi memleketlerinin takımlarını da tutuyor ve takip ediyorlar.

Göç illerindeki gençlerin memlekete dönüş niyeti, arzusu halihazırda yaşanan şehirdeki sosyo-ekonomik durumlarıyla ilişkili olarak değişiyor. Gelir düzeyi düşük gençler memleketlerine dönmek isterlerken, orta sınıf ve üzeri bir statüde yer alanlar yaşadıkları göç ilini merkeze alan bir gelecek tasavvuruna sahipler. Şu örnekler bu trendleri özetler nitelikte:

- “**Diyarbakır'da daha rahat yaşayacağımı düşünüyorum. Şu anda çalışma olarak İzmir'de yaşıyorum ama düşündüğüm işi yapacak imkânım olsaydı direkt Diyarbakır'da yaşardım, buraya gelmezdim. (İzmir, erkek)**
- “**Mardin'de yaşamak isterim ama buranın iş imkanları daha iyi olduğu için burada yaşıyoruz. (İzmir, Kadın, tekstil çalışanı)**
- “**İş olsaydı her türlü doğu olurdu, doğduğum yerde yaşamak isterdim. Şırnak'ta kendi memleketimde yaşamak en güzeli... (İstanbul, Erkek, İşçi)**
- “**Kendi memleketim olduğu için orada daha özgür olduğum için. Diyarbakır'da yaşamak isterim. (İstanbul, Erkek, İşçi)**

Batıda doğmuş ve orada yaşayan gençler içinde memleketleriyle bağı kopuk olanların dahi, son beş yıldır memleketlerini merak etmeye, oraya seyahat etmeye başladıkları görülüyor. Aynı dönemde Kürt olmakla barışmak ve Kürtçe bilmiyor olmaktan duyulan hayıflanma da kendini göstermeye başlamış. Kürtlük bu dönemde dışarıdan hatırlatılan ve buna karşı reaksiyoner bir refleksle sarılan bir şey olmaktan öte, yeniden keşfedilerek sahiplenen bir kimliğe dönüşüyor. Çözüm süreciyle başlayan ve 7 Haziran seçimlerinde HDP'nin aldığı oy oranı ile zirve yapan serencamın en belirgin çıktısının Kürtlük bilincinin yükselmesi olduğu görülüyor. Bu dönemin en somut kazanımı olarak, Kürtçenin görece kazandığı meşruiyet ve Kürtlüğün “sevmeyenlere rağmen giyilen bir elbise” haline gelmiş olması söylenebilir.

Hem göç tecrübesinin yaşattığı deneyim hem de siyasi çözümden silahlı çatışmaya yıkıcı bir biçimde dönüşen süreç 2013-15 arasındaki duygusal ortamı dağıtsa da Kürtlüğü giyinmek “şiseden çıkan cin” misali geri döndürülebilir bir süreç olmadığından arkadaşlık ve sevgililik gibi ilişkileri de olumsuz etkiliyor, ayrımcılığı tetikliyor. Ayrımcılık ve ayrımcılığa maruz kalanların bir araya gelerek oluşturduğu sosyal çevrelerin etkisiyle, Kürt gençlerin diğerleri ile sosyal mesafeleri artıyor. “Türk bir sevgilim olmasın” diyen Kürt gençleri arasında göç etmiş olanlar, ayrımcılığa maruz kalanlar yoğunlukta görünüyor. İki katılımcı şöyle anlatıyorlar:

- “**Türk biriyle asla ama asla flörtleşmem. Arap, Ermeni, Süryani olabilir ama Türk olamaz. (Kadın, İstanbul)**
- “**İkili ilişkilerde, Özellikle evlenmeyi düşündüğün bir durum varsa bu durumda kültürel uyum da gerekiyor. İdeolojik bir tarafa ama Türklerin %90'nı Kürtlere karşı tavrı belli. Bence kültürel olarak, aile yapısı, inanç konuları evlilikte önemli. (Erkek, İzmir)**

5.2 Ayrımcılık

Türkiye'nin sorunları bahsinde işsizlik, ekonomi, adalet, eğitim gibi başlıklarda ortaklaşmalar da Kürt meselesi Kürt gençlerini diğerlerinden ayırıyor. Her 10 gençten yaklaşık 7'si nadir ya da sık, ayrımcılığa uğradığını söylüyor. Next Generation Türkiye² isimli Gençlik Araştırması'na bakıldığında Türkiye genelinde ayrımcılığa uğradığını söyleyen gençlerin oranı %5. Kürt gençleri arasında ayrımcılığa çok sık maruz kaldığını söyleyenlerin oranı bile bunun iki katından fazla. Bu durum Kürt gençlerinin ayrımcılığa gündelik hayatta fazlasıyla maruz kaldıklarını ve ayrımcılıkla baş etmeye fazla zaman ve çaba harcamak zorunda olduklarını gösteriyor. Kürt gençleri ayrımcılığa en çok üniversite ortamında maruz kalıyorlar.

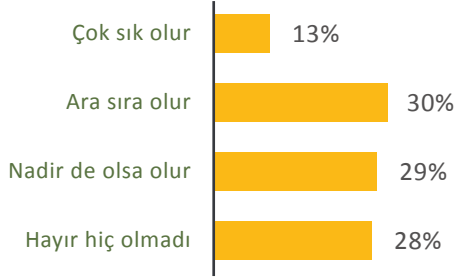
“ Ben birkaç kez ayrımcılığa uğradım. Ortaokul 6. sınıftayken bir gün dersimin birinde o dönem sık sık müfettişler gelir giderdi ve öğrencilerle konuşurlardı. Bir müfettiş sınıfa girer girmez listede benim [Kürtçe olan] isimle karşılaştı. Kim olduğumu görmek istedi ben de tahtaya çıktım. Kendime güvenen bir çocuktum. Gayet rahat bir şekilde tahtaya çıktım ve sorduğu sorulara cevap vereceğim diye düşündüm. Bana babamın kim olduğunu sordu ve bu soru benim çok garibime gitmişti. Babamı tanıdığını düşünmüştüm. Babamdan bahsettim. Sözümün yarısında konuşmamı kesmişti ve beni tahtaya doğru çevirmişti ve kafanı kaldır demişti. Kafamı kaldırdığımda Atatürk ile karşılaşmıştım ve senin baban o diye bir cevap vermişti bana. Şu anda da o zaman da ne diyeceğimi bilememiştim. (Kadın, İstanbul)

“ Sivas'ta mesela öğrenciyse, her Kürt öğrencinin uğradığı gibi, kampüste Kürtçe konuşuyorsan ertesi gün yolun kesilir, ya uyarılırsın ya da... (Erkek, Mardin)

“ Bu durum karşısında sürekli Kürt kimliğimiz ön planda, yani ne bileyim Kürt olduğumu ya da doğudan geldiğini öğrendiğinde sürekli sana karşı farklı bir tutum sergileniyor. En kötü örnek, örneğin [batıda] üniversitede yurttta kalıyordum. Orada ülkücü arkadaşlar odaya girip “Biz burada Kürtleri istemiyoruz.” benzeri sözleri duydum. Ya da girdiğim iş yerinde gelen müşterinin sırf Kürt olduğumu öğrendiği için gidip patrona beni kovmasını istediğini bile duydum. Yani sürekli bu durum kimliğimiz doğrultusunda yaşadığımız bir konu. (Erkek, Van)

2. Next Generation Türkiye: Gençlerin Sesini Dinlemek, Yaşama Dair Vakıf, İstanbul, 2017. <https://yada.org.tr/vayinlar/next-generation-turkiyedeki-genclerin-sesi-arastirmasi/>

TABLO 16: KÜRT GENÇLERİN AYRIMCILIK TECRÜBESİ

AYRIMCILIK DENEYİMİ	BÖLGE	BATI	TOPLAM
Hayır hiç olmadı	65,8%	34,2%	100%
Çok nadir de olsa olur	61,8%	38,2%	100%
Ara sıra olur	60,1%	39,9%	100%
Çok sık olur	50,5%	49,5%	100%

Gençler batıda Kürtler aleyhine bir ön yargı olduğunu ve bu sebeple ayrımcılığa maruz kaldıklarını düşünüyorlar. Bu önyargı ve ayrımcılığın sebebini de Türk TV'lerinin Kürtleri yanlış tanımasına bağlıyorlar. Ayrıca sosyal medya ayrımcılığın en çok ortaya çıktığı yerlerden biri olarak görülüyor. Amedspor'un kurulmasından bu yana daha belirgin bir hale gelen sporda ayrımcılık da dile getiriliyor. Katılımcıları beyanları şöyle:

“ Ben Diyarbakırsporluyum, deplasmana gittiğimiz yerde bize su satmadılar. (Diyarbakır, Erkek)

“ Ailemle Karadeniz'e tatile gitmiştik. Garson güler yüzle nereli olduğumuzu sordu. Diyarbakır deyince adamın yüzündeki ifade birden değişti. Yüzü düştü. Bir şey demeden gitti. (Diyarbakır, Kadın)

“ Eğer sosyal medyada Kürtlerle ilgili bir şey gündem olmuşsa mutlaka kötü şeyler yazılıyordur. (Adana, Erkek)

“ Adana'nın tanıtım videosuna 2-3 tane insan konuşuyor işte Yüreğir ilçesindeler falan... Çocuk altına şey yazmış 'bunlar asıl Adanalı değil, asıl Adanalı olsa böyle yapmaz, bunlar doğudan gelen insanlar.' Benim de hoşuma gitmemişti hani zorunlu olarak Adana'ya gitmedi çünkü hiçbiri. Mecburen göç ettirildiler buradan.” (Mardinli, Mersin'de Öğrenci, Erkek)

“ Ev tutmak istediğimde nerelisin diye soruyor. Mardinliyim dediğimde, ‘normalde Mardinlilere vermiyoruz ama’ diyor. Ya da Suriyeli misin diyorlar. (Adana, Erkek)

“ Çalıştığım okulda herkesle aram iyidir. Ama mesela Dağlıca saldırısı olduğunda özellikle benim gözümün önünde soya sopa küfrediyorlardı. (İstanbul, Kadın)

“ Nerelisin dediklerinde Bingöllüyüm diyorum, aa hiç benzemiyorsun diyorlar. Bu o kadar kanıksanmış ki kendilerince bana iyi bir şey dediklerini düşünüyorlar. Neden iyi bir şey olsun ki Kürde benzememek? (İstanbul, Erkek)

“Kültürel Kürtlük’ten “politik Kürtlüğe” geçişte bir kriz yaşandığı bu geçişi yaşayan gençlerin beyanlarına yansıyor. Kürt kimliğiyle sonradan tanışmış ya da bu kimliğe sonradan politik bir anlam yüklemiş gençler, Kürtlüğe ilişkin tepkilerin nasıl değiştiğini deneyimlediklerini anlatıyorlar. Bu gençler eğer Kürtlük görünmez bir şey ise pek sorun olmadığını ancak gösterilmeye ve görülmeye başladığında sorun yaşamaya başladıklarını aktarıyorlar:

“ Üniversite’ye gidene kadar biraz muhafazakâr ortamlarda bulundum. ... lise bitene kadar makul Kürt’tüm. Kürtlüğüm ile alakalı bir direncim yoktu. Dilimi, kültürümü, yaşamımı yansıtmam durumum yoktu. Bu durumda ayrımcılıkla çok karşılaşmam olası değil. Çünkü zaten artık tırnak içinde Türkleşmiş bir yaşam sürüyorsunuz. O yüzden bir sorun teşkil etmiyorsunuz. Ama üniversite dönemim biraz farklıydı, orda biraz daha sarıldım Kürtlüğüme. Öyle olunca işler değişmeye başlıyor. Mesela mezuniyet törenlerinde tüm dillerde selam verilirken ben de Facebook gönderisinde yıllık komitesine ‘Kürtçe de ekleyin, şu şekilde söyleyebilirsiniz’ diye yazdım. Çok basit bir şeydi benim için o süreçte. Diğer gün okulda parmakla gösterilmeye başladım aniden. Dilinize, kültürünüze ne kadar çok sahip çıkıyorsanız Türkiye’de ayrımcılığa o kadar maruz kalıyorsunuz. Bu hala böyle. (Kadın, İstanbul)

“ Genelde İç Anadolu’nun herhangi bir şehrinde Kürt olduğunuzu söylemek, ya da Kürtçe birkaç kelime söylemek bile sizin hemen bir ayrımcılığa maruz bırakacak. Biz bazen tayinimizi istiyoruz. Diyarbakır ya da İstanbul diyorum. [Batıda] anca İstanbul kaldırır beni diyorum. Çünkü ben sokakta, parkta, pazarda kızımın Kürtçe konuşuyorum. Ve bunu bir İç Anadolu şehri kaldırmaz diyorum mesela. Rahat yaşayamam, sürekli üzerimde bir göz olacak. Bunların hepsi birer ayrımcılık aslında. İla ki size hakaret etmeleri gerekmiyor bakış da bazen bir ayrımcılıktır. (Kadın, İstanbul)

Gençlerin genel mutluluk hali, ayrımcılığa ne ölçüde maruz kaldıklarıyla ilişkili biçimde değişiyor. Mutluluk düzeyi en düşük olanlar ayrımcılığa sık sık uğradıklarını söyleyenler. Batı illerinde yaşayan gençler daha çok bireysel olarak ayrımcılığa uğradıklarını düşünürken Kürt illerinde yaşayan gençler devlet odaklı bir kolektif ayrımcılığın mağduru olduklarını düşünüyorlar.

Erkekler ayrımcılıkla bir şekilde baş etmeye çalışırken kadınların “hem kadın hem Kürt” olmaktan kaynaklı, uğradıkları ve baş etmek zorunda oldukları ayrımcılık daha derin ve çok boyutlu oluyor.

“ Yaşadığımız bir zorluk var. Etnik kimliğim başından beri problemlili bir durum. Ama benim bunun dışında yaşadığım başka kaygılar var. Tecavüzler, Çocuk tecavüzleri gibi. Aynı duruşmaya çıkarılan tecavüzcü ve çocuklar gibi. Bunun düşüncesi bile çok korkunç. Ben çocuklar üzerinden çok büyük kaygılar taşıyorum. ... Kadınlar için de aynı şey geçerli. Birileri kaybolduğunda yaş farkı olmaksızın aklımıza ilk gelen şey tecavüz oluyor. Bu da insanın kalbinin kaldırmayacağı bir şey. Benim en büyük kaygım bu yönde. Ekonomik sıkıntılar, ondan farklı şeyler idare edilebilir gibi geliyor bana ama bu tarz şeyler beni çok kaygılandırıyor. (İstanbul, Kadın)

“ Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde olup cinsiyet bakımından ayrımcılığa uğramadım diyen kadın yoktur diye düşünüyorum. Ekonomik olarak iyi olan kişilerinde de ailesi tarafından olmasa da toplum tarafından ayrımcılığa uğruyor. Çünkü ataerkil bir toplumda yaşıyoruz. Biz doğuda bunu çok daha fazla hissediyoruz. Okuduğumuz için, yaptıklarımız için. Aslında erkeklerle aynı şeyi yapıyoruz ama kadınlar yaptıkça toplumun gözüne batıyor. Onun dışında zaman zaman batı illerine gittiğimizde siyasi düşüncelerimizden dolayı ayrımcılıklara maruz kalıyoruz. (Diyarbakır, Kadın)

5.3. Din

Kürtlerin daha dindar olduğuna ilişkin yaygın kanaatin aksine araştırma bulguları, Kürt gençlerinin diğer gençlerden daha dindar olduğu görüşünü desteklemiyor. Kürt gençleri dindarlık bahsinde ve dini ritüelleri yerine getirme hususunda genel Türkiye ortalaması ile benzerlik gösteriyor. Bununla beraber dindarlık ve parti ilişkisinde beklendiği üzere bir korelasyon var: AK Parti'ye oy verenlerin namaz kılma oranı daha yüksek. AK Parti'ye oy veren gençlerin üçte ikine yakını ve HDP'ye oy veren gençlerin dörtte birden fazlası sık sık namaz kıldığını söylüyor.

TABLO 17: KÜRT GENÇLERİN DİNİ PRATİKLERİ

		ÖRNEKLEM	TÜRKİYE
Başörtülülük	Başörtülü	47.6%	27.7%
	Başörtülü değil	52.4%	72.3%
Namaz	Sık sık	36.9%	37.1%
	Arada	45.1%	48.9%
	Hiçbir zaman	18.0%	14.0%

NAMAZ	AK PARTİ	HDP
Sık sık	62.5	27.0
Arada	33.9	49.7
Hiçbir zaman	3.6	23.3

Kürt illerinde yaşayanlar batıya göç etmiş olanlardan, evli olanlar bekarlardan, ailesiyle birlikte yaşayanlar arkadaşları ile veya yalnız yaşayanlardan, kalabalık ailelerde yaşayanlar diğerlerinden, köyde uzun süre yaşamış olanlar daha az yaşamış olanlardan, ekonomik durumu düşük ve geliri az olanlar geliri yüksek olanlardan daha dindar bir profil çiziyorlar.

Kürt gençlerinin dinî kanaat önderi olarak en çok zikrettikleri isim açık ara Said Nursi. Onu daha düşük yoğunlukta Ali Şeriatî, Malcolm X ve Mustafa İslamoğlu isimleri takip ediyor. İhsan Eliaçık, Nihat Hatipoğlu, Nurettin Yıldız, Caner Taslaman ve Alparslan Kuytul'un isimler az da olsa dile getiriliyor.

Öte yandan herhangi bir dine inanmayanların oranı Kürt gençlerinde Türkiye ortalamasına göre daha yüksek, %17,5. Konda'nın 2017 verilerine göre³; Türkiye genelinde bütün yaş gruplarının genelinde kendini inançsız olarak tanımlayanların oranı yüzde 3 iken aynı verilere göre HDP seçmeni içinde bu oran yüzde 11 olarak tespit edilmiş. Öte yandan MAK Danışmanlık'ın 2020 tarihli Türkiye Geneli Gençlik Araştırmasına göre⁴ herhangi bir inanca sahip olmayan gençlerin oranı yüzde 7,7 olarak paylaşılırken ahirete inancı olmayanların oranı yüzde 11,7 olarak kaydediliyor.

3. Konda Seçmen Kümeleri: HDP Seçmenleri, Mayıs 2018. <https://konda.com.tr/tr/rapor/secmen-kumeleri-hdp-secmenleri/>

4. Türkiye Geneli Gençlik Araştırması, MAK Danışmanlık, Eylül 2020. <https://www.makdanismanlik.org/mak-danismanlik-genclik-arastirmasi/>

Ateist, deist, agnostik gibi kimlikler AK Parti'ye yakın Kürt gençlerde oldukça nadir görülürken CHP ve HDP'ye yakın Kürt gençlerinin dörtte biri kendini bu kimliklerle tanımlıyorlar. Toplamda bu vurguları yapan gençlerin dörtte üçü kendilerini HDP'ye yakın görüyorlar. Dinden uzaklaşmanın HDP'li gençlerde Türkiye ölçeğine nazaran fazlalığı, siyasal ideoloji ile dini inanç arasındaki ilişki bağlamında dikkat çekiyor. Bu bulgu, HDP ile temsil edilen Kürt siyasetine yakın olan gençlerin “dinden uzaklaşmakta ve sekülerleşmekte olduğu” yönündeki genel kanaati kısmen doğruluyor. Kürt gençlerinde sekülerleşme diğer gençlerden daha hızlı ilerleyen bir süreç olarak kendini gösterirken sekülerleşmenin nesiller arasında hızlanmış olmasının da siyasal tutumla ilişkili olduğu görülüyor.

TABLO 18: KÜRT GENÇLERİN DİNİ TERCİHLERİ

İnanç bakımından kendinizi nasıl tanımlıyorsunuz?	TOTAL	İL GRUPLARI		CİNSİYET	
		BÖLGE	BATI	KADIN	ERKEK
Sünni	12,6%	13,6%	11,1%	9,7%	15,2%
Hanefi	19,4%	22,0%	15,3%	23,0%	16,1%
Şafi	47,0%	51,7%	39,7%	48,1%	46,0%
Alevi/Caferi/Şii	3,7%	1,6%	7,0%	4,1%	3,2%
Ateist/Agnostik/Deist/Hepsi	17,3%	11,1%	27,0%	15,0%	19,4%

İnanç bakımından kendinizi nasıl tanımlıyorsunuz?	TOTAL	2018 GENEL SEÇİM		
		AK PARTİ	CHP	HDP
Sünni	12,6%	19,4%	13,8%	11,0%
Hanefi	19,4%	34,2%	21,3%	10,2%
Şafi	47,0%	45,1%	38,3%	49,2%
Alevi/Caferi/Şii	3,7%	1,0%	13,8%	3,8%
Ateist/Agnostik/Deist/Hepsi	17,3%	0,3%	12,8%	25,8%

Bununla beraber HDP'ye oy veren gençler arasında bir dinî inanca sahip olanların oranı, olmayanların yaklaşık üç katı. Yine HDP'ye yakın gençler arasında düzenli namaz kılanların oranı hiç namaz kılmayanlardan fazla. Bu gençlerin yarıya yakını düzensiz de olsa, arada namaz kıldıklarını paylaşıyorlar. Dolayısıyla HDP'li gençler içinde dinden uzaklık Türkiye ortalamasına göre yüksek ve sekülerleşme daha hızlı olsa da bu gençlerin büyük çoğunluğunun inanç sahibi ve dindar olduğu gözden kaçırılmamalı. Bu sonuç, HDP'ye yakın gençlerin dinsiz ve seküler olduğu yönündeki mitin de sorunlu olduğunu gösteriyor.

Kendini ateist, agnostik ve deist olarak tanımlayan Kürt gençleri içinde erkeklerin oranı kadınlardan daha fazla. Her dört erkeğe karşılık üç kadın kendini bu kimliklerle tanımlıyor. Öte yandan genç kadınların daha dindar ve muhafazakâr profil çizdiği, başörtülü genç Kürt kadınlarının oranının Türkiye ortalamasının bir hayli üstünde seyrettiği görülüyor.

Kürt gençleri beş yıl öncesine göre dindarlıklarının azaldığı tespitini yapıyorlar. Gençlerin çoğu, dini inanç ve dindarlık bakımından aileleriyle farklı noktalarda olduklarını biliyor ve söylüyorlar. Kendilerini Müslüman olarak tanımlayıp ibadetleri düzenli yerine getirmeyenler bunu bir eksiklik olarak dile getiriyorlar. Dinden uzaklaşmış olanların önemli bir kısmı aileleriyle bir çatışma yaşayacaklarını düşündüklerinden bu konuyu aileleriyle konuşmamayı ya da onlardan gizlemeyi tercih ediyorlar.

Kürt gençleri dinden uzaklaşmayı ya da dindarlığın azalmasını bireysel ve aile düzleminde yaşananlar ile dinin kamusal temsilinin kendilerinde sebep olduğu hissiyata da bağlıyorlar. Gençler dinden uzaklaşmaları serüvenini bir yandan bireysel okumalar, değişen arkadaş ortamları, aile baskısı gibi faktörlerle açıklarken öbür yandan dinin siyasi bir kulvarda temsil edilmesinin ya da dini kuruluşların siyasetle yakın ilişki içinde olmalarının da etkisini dile getiriyorlar. İslami cemaatler ve onlara bağlı kuruluşların hem Kürtlere ve Kürt meselesine yaklaşımı hem de devlete ve iktidara yakın görüntü vermeleri de gençleri bu yapılardan ve dolayısıyla dindarlıktan ve dinden uzaklaştıran bir etki oluşturuyor.

Kürt gençlerde siyasi tutumla ilişkili olan dinden uzaklaşma eğilimini pekiştiren iki farklı aktör daha var. Birincisi, Kürt gençler Türkiye ölçeğinde AK Parti'nin İslami bir temsil içinde olduğunu düşünüyor ve AK Parti karşıtlıkları onları dinden uzaklaştıran bir faktöre dönüşüyor. İkinci olarak, bölgesel düzlemde, IŞİD ve Suriye'deki diğer İslamî silahlı örgütlerin Kobanî'ye saldırdığı atmosferi anımsıyor ya da bugün Afrîn gibi yerlerde bu örgütlerin Kürtlere kötü davrandığının altını çiziyorlar. Bu örgütlerin İslamî temsil iddiaları gençlerin dinden uzaklaşmalarını hızlandıran bir etkiye sebep oluyor.

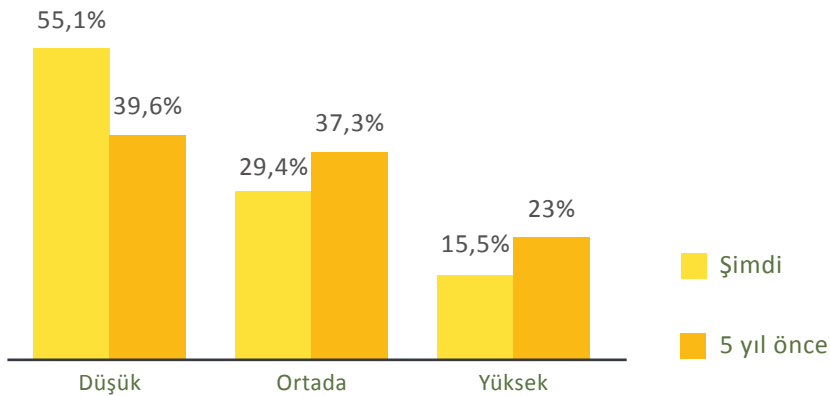
“**İslamiyet'e inanıyorum ama İslamiyet'i tam anlamıyla yaşamıyorum. Tabii daha önce daha inançlı biriydim. Şu var: genel itibariyle büyükler bu konuda baskı yaptıkları için bizler değişme uğruyoruz. Okudukça, kendimiz yaşadıkça kendi düşüncelerimiz oldukça değişiyoruz. Dini inançlarımız var, kardeşler arasında da farklılıklarımız var ama anne ve babamız bu konuda çok baskın oldukları için baskıdan ötürü çoğu İslamiyet'ten soğudu.**

“**Dini konularda ailelerin genç kızlar ve erkeklere sürekli 'namaz kıl, şunu yap, bunu yap, kapan!' demeleri bence çok yanlış. O dini en başından bilerek detaylarına kadar güzel güzel anlatmaları, kapanıp açılmalarını da onlara bırakmaları gerektiğini düşünüyorum.**

“**Bir yaratıcının olduğuna inanıyorum çünkü başka bir açıklamam yok. Onun haricinde herhangi bir din ile bir bağlantım yok. İslamiyet'e inanan bir aileden geliyorum, Kur'an-ı Kerim'i öğrendim, neredeyse hafız olacaktım. Sonra dış dünyaya açılınca, kendi aileden dışarı çıkınca bir şeyleri reddettim sanırım. Ailemle benim aramda dini ve düşünce bakımından da çok farklılık var. Farklılığın nedeni tamamen gelişimsel olduğunu düşünüyorum. Ben okul sürecinde değişik insanlarla tanışarak farklı görüşlerin olduğunu bilerek fark ederek büyüdüm. Bu şekilde benim sorgulama gibi bir fırsatım oldu ama anne-babamın böyle bir fırsatı yoktu.**

- “ İnançsızım diyebilirim. Son beş yılda daha da ağır bastı, beş yıl öncesine göre değişmemin sebebi farklı bakış açılarıyla karşılaşmam, bilgi birikimin artması diyebilirim.
- “ Agnostik olarak hissediyorum kendimi. Son beş yılda değişti gibi, dinlere daha çok kültürel yaşam tarzı olarak başladım. Daha öncesinde daha dindar görüşlerim vardı. İslam kültürü ile yetişmiş bir annem-babam var ama onlar benden daha fazla maruz kalmışlar kendi ailelerinden dini öğretilere. Daha fazla dini ortamlarda bulunmuşlar. Ben maruz kalmadım, daha bağımsız ve özgür düşünme imkanlarım oldu.
- “ Beş yıl önce daha inançlıydım. Siyaset insanları dinle kandırdı, hoşuma gitmedi, uzaklaştırdı beni, soğuttular.
- “ Allah'ın var olduğuna inanıyorum ama dünya üzerindeki hiçbir Müslümana inanmıyorum. 5 yıl öncesine bakarsanız siyaset camilerin içerisine giremezdi ama şu an camilere siyaset girdi. Dindarların ağzında 7/24 siyasetin içerisinde Allah'ın kullanılması... Bundan ötürü bir değişim oluştu.
- “ ...Bir cemaate ve bir sivil toplum örgütüne üyesiniz o dönem maddi ve manevi olarak iyi geçiniyorsunuz ama sonrasında çıkan sorunlar nedeniyle siz ve oraya üye olan kişiler sıkıntı yaşıyorlar. Bunun en büyük örneği FETÖ terör örgütüdür.

GRAFİK 12: KÜRT GENÇLERİN DİNDARLIK SEVİYELERİ

5.4. Ana Dil

Gençlerin yarısı ana dilini iyi bildiğini söylese de gündelik hayatta dili pek kullanmıyorlar. Kürt gençlerinin en az beşte biri Kürtçeyi artık pek bilmiyor ve neredeyse hiç kullanmıyorlar. Kürtçeyi bilmeyenlerin bir kısmı ebeveynler tarafından hiç öğretilmediğini söylese de önemli bir kısmı da Kürtçe kullanımının zamanla azalıp dilin unutulduğunu söylüyorlar. Dili orta ya da iyi derecede bildiğini söyleyenlerin de önemli bir kısmı çoğunlukla Türkçe konuşuyor. Bilenler, Kürtçeyi en çok anne ve babalarıyla konuşuyorlar. Ebeveynleriyle çoğunlukla ya da tamamen Kürtçe konuşanların oranı üçte bir civarında. Kardeşler, arkadaşlar ve eş/sevgili ile iletişim dili kahir ekseriyetle Türkçe.

TABLO 19: KÜRT GENÇLERİN KÜRTÇE KULLANIM ALIŞKANLIKLARI

	ANNE İLE	BABA İLE	EŞ/SEVGİLİ İLE	KARDEŞLERLE	ARKADAŞLARLA
Sadece Türkçe	17,9%	18,6%	49,7%	32,4%	36,1%
Çoğunlukla Türkçe, bazen ana dil	25,9%	25,4%	21,7%	26,7%	31,7%
Türkçe ile ana dil eşit ağırlıkta	14,4%	14,0%	11,7%	15,1%	19,3%
Çoğunlukla ana dil, bazen Türkçe	21,3%	21,2%	12,4%	17,5%	11,4%
Sadece ana dil	20,5%	20,8%	4,4%	8,3%	1,5%

Önceki kuşaklara nazaran Kürt dili ve kimliğinin önündeki engellerin belirgin bir biçimde azalmış olmasına rağmen dilin kullanımının hızlı bir biçimde düşüyor olması ve özellikle Zazakî'nin kaybolmaya yüz tutan diller arasına girmesi, Kürtlerin önemli bir kesiminde bu kültürel asimilasyon ile birlikte politik taleplerin de azalacağı korkusuna sebep oluyor. Öte yandan süregelen asimilasyon politikalarının beklenen nihai amacının da bu olduğu genel kabul görüyor. Ancak bir yandan dilin kullanımının azalıyor olması asimilasyonun etkisi olarak devam etse de öte yandan araştırma bulguları, bu durumun kimlik ve ona bağlı politik taleplerden vaz geçme ile neticeleneceği şeklindeki okumanın yanlışlığını gösteriyor.

Kürt kamuoyunun korkuyla ve devletin milliyetçi bürokrasisinin umutla beklediğinin aksine bugünün Kürt genç kuşağı, önceki kuşaklara oranla ana dilde eğitim, Kürtçenin resmi dil olarak kabul edilmesi gibi talepleri daha açık bir şekilde dile getiriyor ve talep ediyor. Gençlerin tamamına yakını Kürtçenin, okullarda yalnız başına ya da Türkçe ile birlikte eğitim dili olması gerektiğini düşünüyorlar.

TABLO 20: KÜRT GENÇLERİN ANA DİLDE EĞİTİM HAKKINDA GÖRÜŞLERİ

Sizce ana dili Türkçe olmayanlar için okullarda eğitim dili	TOPLAM	AK PARTİ	HDP
Eğitim dili sadece ana dil olmalı	10,2%	7,2%	14,0%
Eğitim dili ikili olmalı, hem Türkçe hem ana dil	64,7%	49,3%	76,1%
Eğitim dili Türkçe olmalı, ana dil okulda ayrıca öğretilmeli	19,8%	31,6%	8,6%
Eğitim dili Türkçe olmalı, okulda ana dili öğretmeye de gerek yok	5,4%	11,8%	1,4%

Sizce ana dili Türkçe olmayanlar için okullarda eğitim dili	TOPLAM	BÖLGE	BATI	KADIN	ERKEK
Eğitim dili sadece ana dil olmalı	10,2%	9,7%	11,0%	11,3%	9,2%
Eğitim dili ikili olmalı, hem Türkçe hem ana dil	64,7%	65,8%	63,0%	62,8%	66,4%
Eğitim dili Türkçe olmalı, ana dil okulda ayrıca öğretilmeli	19,8%	18,7%	21,4%	19,6%	19,9%
Eğitim dili Türkçe olmalı, okulda ana dili öğretmeye de gerek yok	5,4%	5,8%	4,7%	6,3%	4,5%

Kürtlerin sorunları	TOTAL	DİYARBAKIR, VAN, MARDİN	İSTANBUL, İZMİR
Ana dil	38,4%	36,7%	51,7%

Batiya göç eden gençler, yaşadıkları ayrımcılığın ve muhatap oldukları siyasal ortamın milliyetçi karakterinden etkilediklerinden hem ayrımcılığa karşı refleks hem de baskın milliyetçiliğe yenilmemek için bir paratoner olarak ana dil ihtiyacına sığınıyorlar. Ana dillerinin kaybolmasının ortaya çıkaracağı sonuçları Kürt olmayan bir şehirde daha kolay görüyorlar.

Bununla beraber, bu eğilimlere rağmen, ana dilde eğitime olumlu bakışta batı illerinde yaşayan Kürt seçmenler daha sıcak baksalar da, Kürt illeri ile batı illeri arasında anlamlı bir fark yok. Benzer şekilde, kadınlar ve erkekler arasında da anlamlı bir tercih farkı gözlemlenmiyor.

5.5. Siyasal Tercihler ve Siyasetten Beklentiler

Kürt gençleri de diğer gençler gibi, gündelik hayatın sorunlarının kaynağı olarak siyaset kurumunu görüyorlar. Bu sebeple siyasetle ilgililer ama siyasete yakın değiller. Siyaset gençleri cezbetmiyor. Onlara hitap etmiyor. Siyasetin bir kısır döngü içinde olduğunu düşünüyorlar.

Kürt gençlerini diğerlerinden ayıran faktörler siyasetin daha yapısal sorunları. Kürt gençleri, Kürt meselesinin çözüm bağlamında gündem olduğu dönemlerde genel siyasi havanın kendilerine iyi geldiğini, daha huzurlu ve siyasete ilgili hissettiklerini belirtmekle

birlikte meselenin çözüm değil de çatışma ve güvenlik bağlamında ele alındığı bugün Türkiye siyasetinin genel işleyişinin Kürtlere karşı ayrımcılık içerdiğini düşünüyorlar.

Özellikle HDP'ye yakın Kürt gençleri kültürel alanda kendilerine kulvar açıp var olabildiklerini ve kendilerini gerçekleştirebildiklerini düşünürken siyasi alanda görünen şeyin "Kürtlerin hırpalanması, eziyet çekmesi" olduğunu düşünüyorlar. Bu bağlamda Kürt gençlerinin kültürel alana ilgi göstermelerinin sebeplerinden biri "eziyet gördükleri" siyaset alanından kültürel alana kaçışları olduğu söylenebilir.

Kürt gençleri için sorunlar Türkiye'nin ve Kürtlerin sorunları şeklinde iki başlığa ayrılıyor. Bu iki başlıkta

benzer sorunlar olsa da ana dil ve ayrımcılık Kürt gençlerini ayırıştırıcı önemli iki sorun alanı olarak ortaya çıkıyor.

Kürt gençlerinin nazarında Türkiye hemen her konuda kötü durumda. En kötü durumdaki başlıkları kadın sorunları, ekonomi ve adalet şeklinde sıralayan Kürt gençleri, Türkiye'nin durumunu değerlendirirken gerek Türkiye genelindeki herkesten gerekse diğer gençlerden daha karamsar bir manzara görüyorlar.

TABLO 21: GENÇLERİN TÜRKİYE DEĞERLENDİRMESİ

Türkiye aşağıda sayılan alanlarda ne kadar iyi? (1/10)	KÜRT GENÇLERİ	TÜRKİYE GENELİ GENÇLER	TÜRKİYE GENELİ - HERKES
Kadın sorunlarına çözümler	1.94	2.6	3.16
Ekonomi	2.06	2.53	3.09
Adalet	2.21	2.85	3.46
İfade özgürlüğü	2.31	3.02	3.66
Eğitim sistemi	2.34	3.01	3.51
Medya	2.38	3.13	3.64
Dış ilişkiler	2.57	3.25	3.8
Kentleşme	2.84	3.72	4.07
Çevre Sorunlarına çözümler	2.85	3.22	3.73
Tarım	2.93	3.31	3.62
Kültür sanat	3.15	3.76	4.23
Sağlık sistemi	3.51	4.07	4.43

	TOPLAM	AK PARTİ	CHP	HDP
Ekonomik kriz var	77,5%	55,6%	87,2%	87,5%
Türkiye AB'ye üye olamayacak	77,5%	55,9%	78,7%	90,4%
Suriye politikasını doğru bulmuyorum	73,2%	44,1%	78,7%	90,4%

Kürt gençleri Türkiye’de kadın sorunları, adaletsizlik, eğitim sisteminin kötülüğü ve ekonomin kötü gidişatı gibi sorunlar varken siyasetçilerin birbirleriyle kavga etmelerini yanlış buluyorlar. Onlara göre siyasetçiler ideolojileri bir kenara bırakarak çözüm odaklı davranmalılar. Gençler siyasetten adalet, eşitlik, dürüstlük ve kuşatıcılık bekliyorlar.

Kürt gençlerinin siyasetten beklentileri; yolsuzluk ve kayırmacılığın sona ermesi, gençlerin karar mekanizmalarına dahil edilmesi, gençlerin istihdam edileceği teknoloji odaklı kalkınma projelerinin hayata geçirilmesi gibi genel ve kişisel başlıkların yanında Kürtçeye kamusal bir statü verilmesi ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesi gibi kolektif talepleri de içeriyor.

HDP’ye oy veren Kürtlerin ve özelde Kürt gençlerinin öncelikli sorun ve kaygılarının çoğunlukla Kürt meselesi üzerinden şekilleniyor olması ve AK Parti’nin son dönemde geriye saran Kürt politikasına rağmen Kürtlerden oy almaya devam etmesi, HDP dışındaki partilere özellikle de AK Parti’ye oy veren Kürtlerin Kürt meselesine ve dolayısıyla Kürtlerin sorunlarına duysuz olduğuna dair bir yanılgıya sebep oluyor. Araştırmanın sonuçları, HDP dışındaki partilere oy veren gençlerin de Kürtlerin sorunlarına önemli oranda duyarlı olduklarını gösteriyor.

TABLO 22: KÜRT GENÇLERİN KÜRTLERİN SORUNLARI HAKKINDA GÖRÜŞLERİ

		TOPLAM	AK PARTİ	CHP	HDP
Türkiye’de Kürtler 5 yıl öncesine göre...	Daha iyi durumda	22,4%	46,7%	24,5%	11,6%
	Değişmedi	47,8%	42,8%	53,2%	44,9%
	Daha kötü durumda	29,8%	10,5%	22,3%	43,5%
Türkiye’de Kürtler 5 yıl sonra...	Daha iyi durumda olacaklar	28,9%	51,0%	30,9%	20,7%
	Değişmeyecek, aynı kalacaklar	48,5%	39,8%	53,2%	46,4%
	Daha kötü durumda olacaklar	22,6%	9,2%	16,0%	32,9%

Kürtlerin sorunları	TOTAL	DİYARBAKIR, VAN, MARDİN	İSTANBUL, İZMİR	ADANA, MERSİN	URFA
Anadil	38,4%	36,7%	51,7%	28,2%	25,2%
Ayrımcılık	24,0%	25,6%	18,5%	25,8%	28,6%
Eğitim	12,5%	10,6%	12,1%	14,5%	17,6%
İşsizlik	9,8%	8,7%	4,7%	16,9%	17,6%
Düşünce özgürlüğü	7,4%	9,3%	5,3%	7,3%	5,7%
Adaletsizlik	5,5%	6,4%	4,0%	6,5%	5,2%
Kimlik sorunu	2,4%	2,8%	3,7%	0,8%	0,0%

Kürtlerin sorunları	KADIN	ERKEK	AK PARTİ	CHP	HDP
Anadil	36,1%	40,5%	29,3%	30,2%	46,4%
Ayrımcılık	27,9%	20,5%	23,7%	25,6%	21,4%
Eğitim	11,7%	13,3%	20,5%	15,1%	8,4%
İşsizlik	8,5%	10,9%	14,5%	8,1%	7,8%
Düşünce özgürlüğü	10,2%	4,8%	6,0%	15,1%	6,2%
Adaletsizlik	3,6%	7,2%	5,2%	4,7%	7,3%
Kimlik sorunu	2,0%	2,8%	0,8%	1,2%	2,6%

Gençler, özellikle batıda temel olarak ayrımcılık sorunuyla karşılaşılıyorlar ve Kürtlüğe dair en belirleyici unsur olan dili gerek ayrımcılığın gerekse de kamusal alanda kullanılmayışın etkisiyle zamanla unutupuyorlar. Bu sebeple Hem AK Parti'ye hem de CHP'ye oy veren Kürt gençler nezdinde de Kürtlerin en önemli sorunları ana dil meselesi ve ayrımcılık. Bu gençler de kayda değer oranda ana dil eğitimini destekliyorlar.

Hatta Hüda-Par'a yakın genç seçmenlerin, Kürtçenin resmi dil olması ve ana dilde eğitimi gibi talepleri HDP'li gençlere yakın oranda sahiplendiği görülüyor. Ancak HDP'li gençlerin politik mevzisini belirleyen faktörlerden biri Kürtçe ve ona ilişkin talepler iken, özellikle CHP ve AK Partili gençler ana dil meselesini bir sorun olarak görüp talebi desteklemekle birlikte onların politik pozisyonları Kürtçe bahsi üzerinden şekillenmiyor.

5.6. Siyasal Parti Tercihleri

Kürt gençlerinin AK Parti ve CHP ile ilişkileri, tarihsel anlatı ve kalıplara değil kendi deneyimlerine dayanıyor. CHP'nin Kürtlerde yerleşik bir olumsuz imajı olduğu ve AK Parti'nin HDP'li Kürtlerin ikinci partisi olduğu kanaati yakın zamana kadar üzerinde ittifak edilen bir bilgi iken bugünkü gençler bu kanaati yanıtlıyorlar. HDP'li gençler için; AK Parti'nin MHP ile ittifakı ve Kürt meselesinde siyasi çözüm çabalarını gündeminden çıkararak sorunu askeri yöntemlerle çözme yöntemine dönmüş olması Kürt gençlerinde AK Parti'ye yönelik bir mesafe doğurmuş ve bu mesafe açılmaya devam ediyor.

Öte yandan HDP'nin 31 Mart seçimlerinde, Türkiye'nin batısında CHP'yi desteklemesi ve CHP adaylarının Kürtleri incitmeye özen gösteren dili, muhalefetin kazanmasıyla da birleşince Türkiye'de bir değişime kapı aralamış görünüyor. Bu değişimin önemli aktörü olmuş olan CHP'nin, Kürtlerdeki geleneksel olumsuz imajı gençler için yaşanmışlığa değil anlatıya dayandığından, tarihsel anlatıdaki CHP'ye değil bizzat tecrübe ettikleri CHP'ye önemli bir itibar kredisi açıyorlar. CHP'nin yükselişi bu faktörlerden beslenerek CHP'yi Kürt gençlerinin ikinci partisi konumuna taşıyor. Bu sürecin bir çıktısı olarak Ekrem İmamoğlu Kürt gençleri nezdinde önemli bir popülerite kazanmış görünüyor.

HDP'li gençlerin yarısı CHP'yi ikinci partileri olarak görüyorlar. Bu durumun yukarıda bahsedilen çıktılar ışığında açık ya da örtülü olsun, ittifak ilişkilerinin partilerin tabanlarını yaklaştırdığına bir gösterge olarak okumak mümkün. Çünkü HDP'li gençlerin CHP'ye yaklaşmasının aynı yoğunlukta olmasa da bir benzeri AK Partili gençlerin MHP'ye yaklaşmasında görülüyor. AK Parti de kendi genç Kürt seçmeninin bile önemli bir kısmını MHP ile yaklaştırmayı başarmış. AK Parti'ye oy vermiş genç Kürtler içinde ikinci partisi MHP olanların oranı yüzde 33,3.

TABLO 23: KÜRT GENÇLERİN SİYASAL PARTİ TERCİHLERİ

		2018 GENEL SEÇİM			
		TOPLAM	AK PARTİ	CHP	HDP
Bu Pazar seçim olsa	AK Parti	18,3%	79,9%	0,0%	0,6%
	CHP	7,5%	2,0%	64,9%	2,6%
	HDP	45,3%	3,7%	11,7%	87,3%
	Diğer	19,6 %	10,4%	17,0%	7,8%
	Oy kullanmayacağım	9,3%	4,0%	6,4%	1,7%

		EN YAKIN PARTİ		
		AK PARTİ	CHP	HDP
En yakın ikinci parti	AK Parti	0.0%	8.7%	6.2%
	CHP	12.3%	0.0%	50.0%
	MHP	33.3%	1.6%	0.9%
	İYİP	1.5%	11.0%	0.7%
	HDP	26.5%	49.6%	0.0%
	Yok	13.3%	18.9%	28.4%

En yakın parti	AK Parti	22,0%
	CHP	8,6%
	HDP	51,6%
	Yok/Diğer	17,8%
İkinci en yakın parti	AK Parti	5,3%
	CHP	29,5%
	MHP	8,2%
	HDP	12,2%
	Yok/Diğer	44,8%
En uzak parti	AK Parti	31,0%
	CHP	10,1%
	MHP	31,2%
	İYİP	2,6%
	HDP	6,7%
	SP	4,8%
	Yok/Diğer	13,6%

Bununla birlikte HDP'li gençlerin CHP'ye ve AK Partili gençlerin MHP'ye yakınlaşmaları, ittifakların olumlu etkisinden kaynaklanıyor. Ancak CHP ve özellikle de MHP açısından bu yakınlaşma daha çok dönemsel görünüyor. Bu siyasal yakınlaşmanın bir sosyal değişim yarattığını söylemek bugün için erken görünüyor. Çünkü MHP ile yakınlaşmış olan Kürt gençleri bunu AK Parti hatırına, AK Parti'nin MHP'yi Cumhur İttifakı'nın içine almış olmasına bağlıyor ve daha çok gereklilikler üzerinden kanaat belirtiyorlar. Öte yandan HDP'ye yakın gençler CHP'nin bugünkü "kendini geliştirmeye çalışan", "demokrat" hüviyetine olumlu kredi açarken CHP'nin tarihsel imajını da hatırlatıyorlar.

“ [CHP] ... eski dönemlerde oldukça berbattı. Günümüzde ise kendini geliştirmeye açık olduğunu düşünüyorum.

“ Geçmişti noktasında Kemalist bir noktada, Atatürk'ün partisi olarak geçiyor. [Bugün] bir yandan İYİ Parti, HDP ile ittifak yürütmeye çalışıyor, Saadet faktörü var kısmen de olsa. Daha çok diyaloga açık, farklılıkları içerisine almaya, barındırmaya, organize etmeye yatkın bir yapısı var bu son 5-6 yıllık süreçte.

CHP ile yakınlaşan Kürt gençler, geçmişini akılda tutmakla birlikte CHP'nin 2018 genel seçimleri ile başlayan ve 2019 yerel seçimleriyle önemli bir eşikten geçen değişimini önemsiyorlar. Yerel seçimlerde AK Parti'nin kaybetmesini arzu etmeleri HDP'nin Ekrem İmamoğlu başta olmak üzere CHP adaylarına ilgi ve destek vermelerini beraberinde getirdi. Bugüne kadar gerek CHP ile HDP'yi gerekse bu partilerin tabanlarını birbirine yakınlaştıran hal ve tavır sebebiyle Kürt gençler, CHP'nin dokunulmazlıkların kaldırılmasına destek veren, sınır aşırı tezkereleri destekleyen pozisyonundan ağır da olsa değişime doğru evrildiğini düşünüyorlar. 2023 yahut daha erken olabilecek bir seçimde, CHP'nin adayının İmamoğlu gibi bir profil olması halinde gençlerin pek zorlanmadan destek verebileceği görülüyor. Öte yandan Ankara'da CHP adayı olarak girdiği yarışta seçimi kazanan Mansur Yavaş, CHP'li diğer büyükşehir belediyeleri ile birlikte gösterdiği performans sayesinde Kürt gençlerinin ilgisini çekebilmiş görünüyor.

Yavaş'ın eski ülkücü / MHP'li olduğunu bilen gençler de Yavaş'ın milliyetçi kökenine bir mim koymakla birlikte onun CHP kimliği içinde görece sosyal demokrat bir yönetim performansı sergilediği tespitini yapıyorlar. Bütün bu anlatılanlar çerçevesinde Kürt gençleri, CHP'nin tarihsel hafızasının Kürtlerdeki olumsuz yansımalarından haberdar olmakla birlikte CHP'deki bu değişimin sürmesi gerektiğini düşünüyorlar. Kürt meselesinin sadece HDP ile taşınmak yerine CHP gibi aktörlerin bu yükü paylaşmalarını bekliyorlar. Kemalizm ideolojisiyle tarihsel sorununu öne çıkararak CHP ile uzlaşmayacağına altını çizen gençler olmakla birlikte gençlerin çoğu CHP'nin bu yükü paylaşması durumunda CHP ile aralarındaki mesafenin daha da azalabileceğine ve CHP ile, partinin tarihinden değil de deneyimlerinden hareketle kurdukları bağın güçleneceğine dair güçlü emareler gösteriyorlar.

“ CHP'nin son dönemlerde [Kürtlere ilişkin] adımlar atması, insanlara yaklaşımlarının pozitif olmasından dolayı onu destekliyorum. Böyle devam ederse desteklemeye devam edebilirim.

Nicel araştırmanın yapıldığı tarihte Deva ve Gelecek Partileri henüz kurulmamış olduğundan bu partilere ilgi ölçülmemiştir. Ancak o tarihten bugüne kadar gerçekleştirilen nitel görüşme yahut odak grup toplantılarından Deva ve Gelecek partilerinin AK Partili gençlerin ilgisini kısmen de olsa çekmeyi başardığı görülmüştür. Bu partilerden haberdar olan ve geçmişte AK Parti'ye yakın olmuş gençler, AK Parti'den rahatsızlıklarını doyurabilecek bir ihtimal olarak Deva ve Gelecek partilerini izliyorlar.

5.7. Siyasi Liderlere Karşı Tutum

Kürt gençlerinde siyasetin eski ya da eskiyen aktörlerine karşı genel bir ilgisizlik var. Gençlerin bugün kendilerini yakın gördükleri dahil, bu aktörler gençlerde heyecan uyandırmıyorlar. Eski kuşak siyasetçilerden sayılabilecek Mansur Yavaş, CHP'li belediyelerin görünürlüğü arttıkça ve Ankara'daki yönetim becerisini kamusal alana taşıdıkça Kürt gençlerinin de belirli bir kesiminden takdir alıyor.

AK Parti ve Erdoğan'a yakın Kürt gençleri bugünkü siyaset ve performanstan duydukları heyecandan ziyade geçmiş icraatlar, "o tarafta" bulunmanın sağladığı güvenli politik alan ve vefa ilişkisi üzerinden bağ kuruyorlar.

Öte yandan hem CHP hem de AK Parti'ye yakın Kürt gençlerde HDP de önemli bir ilgi odağı olarak değerlendiriliyor. AK Parti'ye yakın gençlerin dörtte biri ikinci partileri olarak HDP'yi görüyorlar. CHP'ye yakın Kürt gençlerin yarısı ikinci partileri olarak HDP'yi zikrediyorlar. Ancak HDP'li ve CHP'li gençlerde AK Parti'ye benzer bir ilgi görülüyor.

2018'de AK Parti'ye oy vermiş Kürt gençlerin beşte biri AK Parti'ye oy vermeyeceğini söylüyorlar. Bu rahatsızlık AK Parti'nin reformcu kimliğinden uzaklaşmasıyla açıklanıyor.

“ AK Parti gerçekten bir sürü yenilik getirdi. Şu an başörtülü olabiliyorsak Erdoğan sayesinde, Kürdüm ve konuşabiliyorsam onun sayesinde. Bir sürü yenilik getirdi. Diğer partilere kesinlikle kapalıydım, sadece AK Parti vardı benim için. O da şimdi yok. Parti lideri olarak cumhurbaşkanımızı çok örnek alıyordum ama son zamanlarda onu da bıraktım, eskisi gibi değilim, o görüşümü de bıraktım.

Kürt gençleri için beğenilen liderler, kişilerin politik pozisyonlarına göre şekillense de İmamoğlu ve Demirtaş, onların partilerine mensup olmayanların da beğendiği iki isim. Kürt Siyasetinde uzun zaman sonra öne çıkan önemli bir aktör olarak Demirtaş, açık ara en beğenilen siyasi lider. HDP'ye yakın Kürt gençlerin tamamına yakınının zikrettiği Demirtaş, diğer siyasal partilere oy veren Kürt gençlerinin de başka bir siyasi partiye mensup siyasetçiler içerisinde en yüksek oy verdiği isim.

“ **Siyasi olarak Selahattin Demirtaş’ı beğeniyorum. Doğruyu söylüyor doğruyu konuşuyor, özünde siyasetçi ruhu var her ne kadar farklı partiden olsam da doğrudan yanayım.**

“ **Selahattin Demirtaş özellikle sadece kendi siyasal çevresini değil bütün siyasal çevrelere hitap edebilen biri, çok da ihtiyaç duyulan siyasal bir karakter.**

Kimin Cumhurbaşkanı olmasını istedikleri şeklindeki açık uçlu soruya gençler Demirtaş, Erdoğan ve İmamoğlu cevaplarını veriyorlar. Dikkat çekici olan, Kürt gençlerinin %16 oranında ilk olarak İmamoğlu’nu dile getirmesi. İmamoğlu’nun siyaset sahnesine hızlı girişi ve yükselişi Kürt gençlerinde Demirtaş’ın popülaritesinin yükseldiği dönemi çağrıştırıyor. İmamoğlu’nun politikayla yakından ilgili olmayan, siyasetin sıcak tartışmalarından uzak seçmenin de ilgisini çekebilmiş olması bu gençler nezdinde yine Demirtaş’ın Cumhurbaşkanlığı dönemindeki profili andırıyor. İmamoğlu’nun da Demirtaş gibi genç kuşak siyasetçi olması, iki aktörün de birbirleri hakkında olumlu mesajları, sportif ve dinamik görüntüleri, “insanî sıcaklıkları” gibi faktörler Kürt gençlerinde İmamoğlu ile Demirtaş arasında bir paralellik kurulması sonucunu doğuruyor.

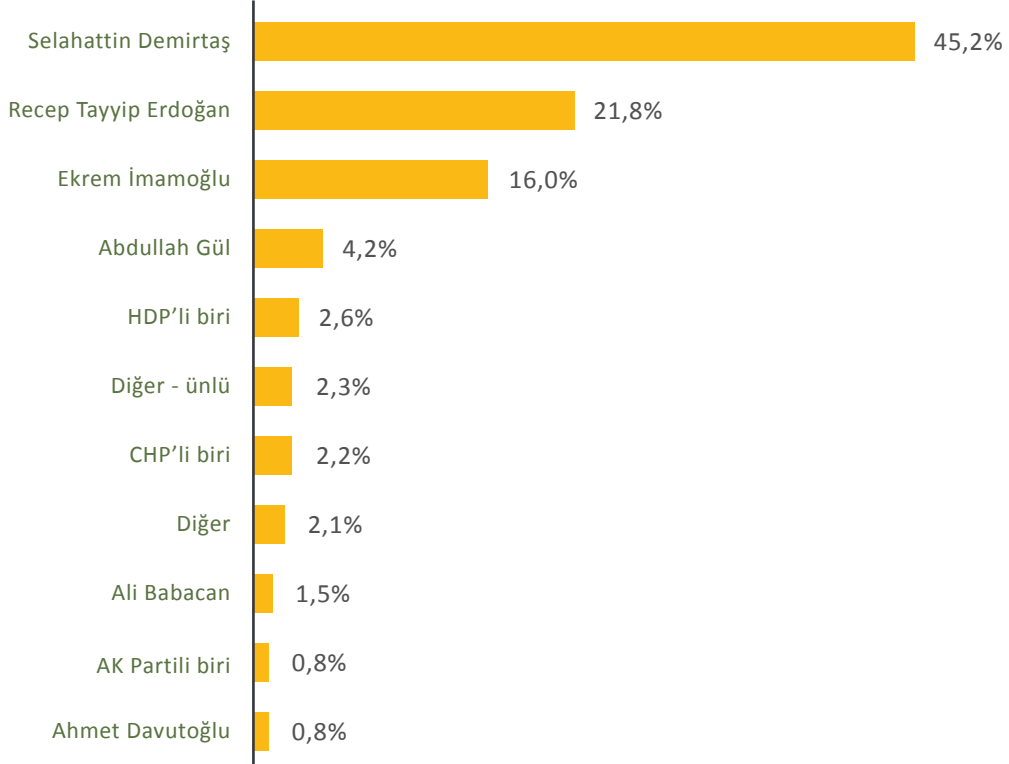
Liderlerin kişisel özelliklerinin yanında aile yaşantılarını da kamusal alana taşıyan yaklaşımın, özellikle sosyal medyada ilgi görmesi Dilek İmamoğlu ve Başak Demirtaş’ın görüşmeleri gibi gündelik hayat detaylarını daha da görünürleştirirken eşler arasındaki bu ilişki, Kürt gençlerindeki Demirtaş-İmamoğlu paralelliğine ilişkin kanaati güçlendiriyor. İmamoğlu’nun yeni medya araçlarını da içeren ve daha çok umut duygusuna hitap eden bir iletişim politikası yürütmüş olması ile gençleri hedef alan kampanyasının, metropollerde yaşayan ve geleneksellikten uzaklaşmakta olan, özellikle sosyal medyanın aktif kullanıcısı olan genç Kürtleri de etkilediği anlaşılıyor. Öte yandan Kürt gençleri, cezaevinde olması sebebiyle Kürt gençlerle teması kesilmiş olan Demirtaş’ın boşluğunu İmamoğlu ile dolduruyorlar. Selahattin Demirtaş’ın ardından önemli oranda destek gören İmamoğlu, Demirtaş’ın olmadığı bir denklemde Erdoğan’ın iki katı destek görüyor.

“ **İmamoğlu, Kürtlerde Selahattin Demirtaş’ın popüler olmasından sonra cezaevlerine girmesi sonucunda çıkan bir kişi. Bu yüzden bence [biz] Kürtler Selahattin Demirtaş’ın boşluğunu İmamoğlu’yla doldurmaya çalışıyor[uz]. (Diyarbakır, Kadın)**

CHP’li gençler Demirtaş’ı, HDP’liler de İmamoğlu’nu desteklemekte kendi pozisyonlarını terk etme riski görmezken AK Partili Kürt gençler Demirtaş ilgilerinin konumlandıkları pozisyonla çeliştiğini göz ardı etmiyorlar. İmamoğlu ya da Demirtaş’ı beğenmek, biri diğerinin yerine konulmadığı için sorun olmazken Erdoğan-Demirtaş kıyası, bu kıyası yapan AK Partili gençleri zorluyor. Bu gençler, Demirtaş’a olan ilgilerini örtmek yahut ötelemek durumunda kalıyorlar. Dolayısıyla Demirtaş’ın Erdoğan sonrası dönemde AK Partili Kürt gençler için de önemli bir siyasal figür, bir ilgi odağı olması muhtemel görünüyor.

TABLO 24: KÜRT GENÇLERİN LİDER TERCİHLERİ

Kim cumhurbaşkanı olsun?

	TOPLAM	AK PARTİ	CHP	HDP
Abdullah Gül	7.1%	8.2%	8.5%	6.3%
Ekrem İmamoğlu	38.4%	5.3%	81.9%	53.5%
Recep Tayyip Erdoğan	18.2%	76.0%	0.0%	0.5%
Kararsızım	11.0%	5.9%	4.3%	9.0%
Oy kullanmayacağım	25.3%	4.6%	5.3%	30.8%

Kürt gençleri, umut ve/veya heyecanın yeni ve genç kuşak siyaset aktörleri tarafından üretildiği kanaatindedir. Bu bağlamda Demirtaş'ın dışında özellikle İmamoğlu ve kısmen Babacan isimlerine atıf yapıyorlar. Kasım 2019'da henüz parti kurmamış ve bilinirliği düşük olan Babacan'ın görünürlüğü arttıkça genç kuşakta bir ilgi uyandırdığı görülüyor. Demirtaş dışında Kürt gençlerinde İmamoğlu ile birlikte Babacan'ın da popülaritesinin yükseldiği görülüyor. Bununla beraber umut edilen aktörlerin yeterli güveni vermede henüz eksik kaldıkları vurgusu da yapılıyor.

Kürt gençleri, Babacan'ın AK Partili geçmişini hatırlatarak "rüşünü ispat etmesi" gerektiğini düşünüyorlar ve Kürtlerin desteğini alarak seçilen CHP'li siyasetçilerin Kürtlerle ilgili olumlu tutumu sürdürüp sürdürmeyeceklerine ilişkin güven verici adımlar görmek istiyorlar.

“*Erdoğan çok iyi bir lider onların karşısında durabilmeleri için gerçekten adamakıllı ayakları yere basan şeylerle gelmeleri gerekiyor ve bu konuda ne kadar yeterli olabilecekler ne kadar cesareti olacaklar orasını göreceğiz.*

“*Babacan'a kendimi daha yakın hissediyorum. Çünkü Babacan daha genç, daha radikal düşünüyor.*

“*CHP [bugün] özgürlükçü bir parti. HDP olmasa CHP'ye veririz ama Kürtlerin oyları sayesinde bir yerlere geliyorlar, bunun değerini bilmiyorlar. ... HDP herhangi bir durum için suçlanıyorsa destek çıkılmıyor. ... CHP Kürtleri de savunmalı*

5.8. Radikalleşme ve Şiddet

Kürt siyasal aktörlerinin geçmiş yıllarda sarf ettikleri bazı sözler jenerik birer ifade olarak hayatımızda yer ettiler. “Biz uzlaşılacak son kuşağız”, “fırtına çocuklar geliyor” gibi ifadeler çokça tartışıldı ve sol-liberal çevreler başta olmak üzere kamuoyu tarafından benimsendi. Bu yaklaşım ve ifade biçiminin bugün için bir mit olduğunu söylemek mümkün. Bugün Kürt gençlerin eski dalga siyasi alışkanlıklardan uzaklaşma ve uzlaşmaya daha açık bir tavır geliştirme eğiliminde oldukları ve radikalleşme ile aralarındaki mesafenin açıldığı söylenebilir.

2015-16 yılına kadar özellikle Rojava'da YPG'nin güçlenmesinin etkisiyle yükselen radikalleşme eğilimi hem geçtiğimiz on yıl içerisinde Kürt gençliğinin yaşadığı ekonomik ve sosyal dönüşüm hem de 2015 ve sonrasındaki büyük şiddet dalgasının ortaya çıkardığı yıkım sonrasında büyük ölçüde azalma eğiliminde görünüyor. Bu esnada özellikle Demirtaş'ın yükselen popülaritesi ve Demirtaş üzerinden sivil siyaset alanının genişlemesi de bu eğilimi besleyen faktörlerden biri. Politik Kürt gençlerinde daha önce var olan karizmatik lider anlayışının silahlı figürlerden ziyade şu an legal Kürt siyaset aktörlerinin üzerinde yoğunlaşması da bu miti bugün için yanlışlayan bir anlam taşıyor.

Öte yandan radikalleşmenin azalmasının genç kuşağın çözüm süreci gibi süreçleri görmesi ve HDP'nin barajı aşma başarısı göstermesi gibi sebepler haricinde bugün Türkiye'de silahlı mücadelenin alanının daralması ve PKK eylemlerinin görünürlüğünün önceki yıllara oranla azalmasına da bağlanabilir

Buradaki radikalleşmenin daha çok legal olmayan/ silahlı mücadele biçimleri olarak algılandığını, şiddetin bir araç olarak kullanılıp kullanılmayacağı çerçevesinde ele alındığını belirtmekte fayda var. Zira bahsedildiği üzere politik taleplerde düşüş pek görülüyor. Politik taleplerin yükselmesi ve belirginleşmesi ile şiddet arasında doğrudan bir bağ kurulmadığı görülüyor.

Kürdî/sol radikalleşme için geçerli olan azalma eğilimi İslamî cenahtaki Kürt gençleri için de söylenebilir. 2011-15'te Suriye savaşının etkisiyle yükselen radikalleşme, selefi örgütlere ilgi ve katılımı arttırmıştı. Bu örgütlerin serencamın da yenilgiyle neticelenmesi bu cenaha yakın gençlerdeki radikalleşmeyi duraksatmış, düşme eğilimine geçirmiş görünüyor. Yine Hizbullah geleneğine sempatisi olan gençler de önceki kuşaklarına göre silahla olan mesafelerini açmış ve kendilerini Hizbullah'tan çok Hüda-Par ile tanımlıyorlar.

TABLO 25: KÜRT GENÇLERİN ÇÖZÜM SÜRECİ HAKKINDA GÖRÜŞLERİ (1-5)

	TOTAL	İL GRUPLARI		CİNSİYET	
		BÖLGE	BATI	KADIN	ERKEK
Kürt sorunu için çözüm süreci yeniden başlamalı.	3.91	3.96	3.84	3.86	3.97

	TOPLAM	EĞİTİM DURUMU			SOSYO EKONOMİK STATÜ			
		LİSE ALTI	LİSE	ÜNİVERSİTE	AB	C2	C1	DE
Kürt sorunu için çözüm süreci yeniden başlamalı.	3.91	3.91	3.96	3.84	3.86	3.97	3.86	3.97

	TOPLAM	2018 GENEL SEÇİM			KAÇ YILDIR ŞEHİRDE		
		AK PARTİ	CHP	HDP	10 YIL VE ALTI	10 YILDAN FAZLA	DOĞDUĞUMDAN BERİ
Kürt sorunu için çözüm süreci yeniden başlamalı.	3.91	3.49	3.71	4.28	3.86	3.97	3.86

Önceki çözüm sürecinin bozulmasında gençlerin sorumluluk yükledikleri aktörler parti yakınlığı ile ilişkili bir manzara arz ediyor. Ancak HDP'ye yakın gençler PKK ve HDP'yi de eleştirirken AK Parti'ye yakın gençler böyle bir görüntü vermekten kaçınıyorlar. Farklı siyasi partilere oy verseler ve bir önceki çözüm sürecinin bozulması konusunda suçladıkları aktörler arasında ciddi bir düşünsel ayrılık ortaya çıksa dahi Kürt Gençlerinin çoğunluğu yeniden bir çözüm sürecinin başlatılması taraftarı.

“ Bence her iki tarafında payı vardı. bize yansıtılan yanı kadar askerler olumlu bakıyordu ama AKP 7 haziranda kaybettiği oylara karşı otoritesini korumak için yapıldığını düşünüyorum. Örgüt de haddini aştı, şehire gelmesi insanlardan haraç alması mahkeme kurması durumlarının olmaması gerekir. (Adana Erkek HDP)

“ Hepsini devlete bağlamamak lazım, PKK'nin de payı vardır ama AKP'nin; HDP'nin siyasetteki yükselişinden korku duyması en büyük sebeptir (İstanbul Erkek HDP)

“ **CHP ve HDP'nin yüzünden bitti zaten HDP PKK'nin söylemleriyle hareket ettiler. AKP'nin ve devletin hiçbir suçu yok. Keşke böyle olmasaydı** (Mersin Kadın AK Parti)

“ **Türkiye'nin en güzel yıllarıydı.. (çözüm süreci) Ama artık kimin tarafından bozulduysa sürekli bela okunur onlara. Devam etseydi gerçekten çok güzel olurdu. İnsanların ölmemesi en umut verici şeydi Kandil bozdu diye düşünüyorum ben, ya da derin devlet.** (Diyarbakır Kadın)

Gençler, Kürt kimliğini taşıyan dilin aşınmakta olduğu ve ayrımcılık yaşamalarından hareketle Kürtlerin sorunlarının çözülmesini arzu ediyorlar. Öte yandan gençlerin şehirde yaşanan çatışmalardan etkilenmeleri, sivil siyasetin yükselmesine şahit olmaları, şiddetin Türkiye ölçeğindeki görünürlüğüne azalması da de-radikalizasyonun unsurları arasında yer alıyor. HDP'nin 7 Haziran'da aldığı yüksek oy ve o tarihten bu yana Türkiye siyasetinde önemli bir aktör olarak varlık göstermesi gençlerin sivil siyasete ilgilerini arttırırken Selahattin Demirtaş bu ilginin taşıyıcı aktörü olarak öne çıkıyor..

Bütün bunlardan hareketle gençlerin, sivil siyasetin daha güçlü bir aktör olarak rol aldığı bir çözüm süreci beklentisi içinde oldukları görülüyor. Gençler HDP'nin daha aktif bir rol üstlenmesiyle birlikte CHP'nin de Kürt sorununun çözümünde “elini taşın altına koyduğunu” daha açık biçimde göstermesini istiyorlar.

Genç Kürt Kadınlar ve Özgün Tecrübeleri

En temel kaygı ekonomik sorunlar

Türkiye'nin hangi bölgesinden olduğundan bağımsız, tüm Kürt genç kadınların en birincil kaygısı işsizlik ve ekonomideki kötüye gidiş. Ancak bölgedeki işsizlik sorunu daha da belirgin bir şekilde ortaya çıkıyor. Var olan iş alanlarının sınırlı olması ve özellikle de alınan eğitimin sonucunda iş hayatına girecek yeterli olanakların olmadığına dair inanış kaygılar konuşulduğunda öne çıkıyor.

Ayrımcılık hikayelerinde kadınlık öne çıkıyor.

Ayrımcılık tecrübeleriyle ilgili soru yöneltildiğinde kadınlar, öncelikle kadınlık kimliklerine referans vererek konuşuyorlar, kadın olmaları üzerinden yaşadıkları ayrımcılıkları paylaşıyorlar. Bu temayı sırasıyla etnik kimlik ve sonrasında da siyaseten muhalif olmak izliyor. Dindarlık ise özellikle kadınlık tecrübesinin bir katmanı olarak öne çıkıyor: "Bir ara yurtdışına gitmişim oradan geldikten sonra hemcinslerim tarafından ayrımcılığa uğramıştım. Dini duruşunla, bir kadın olarak nasıl rahat olabilirsiniz, saygı duyabilirsiniz diye şeyler duymuştum". Siyaseten muhalif olma durumlarına yönelik ayrımcılıkları ise en belirgin şekilde Batı illerinde yaşadıklarını ifade ediyorlar.

Çocuk bakımı işe girişte ve işe devamlılıkta belirgin bir engel

Çocuk sahibi olmak, ekonomik koşullar da göz önünde bulundurulduğunda kadınların kamusal hayata, özelde de iş hayatına katılımında ciddi zorluklar getiriyor. Aynı zamanda çocuklu kadınların tecrübesi aynı yaş grubunda olan diğer kadınlardan belirgin bir şekilde farklı. Kendilerini "genç" kategorisinde dahi değerlendirmiyorlar.

Başörtülü Kürt kadınlar "aradalık" tecrübesini belirgin bir şekilde yaşıyor

Özellikle başörtülü kadınlar homojenleştirmeden mağduriyetlerini ifade ediyor. HDP'yi destekleyen başörtülü kadınlar HDP'nin dışarıdan seküler ve "din karşıtı" görüntüsü üzerinden eleştiriye maruz kaldıklarını, diğer taraftan da başörtülü oldukları için muhalif olamayacaklarına dair ayrımcılığa uğradıklarını ifade ediyorlar. HDP'yi desteklemeyen başörtülü kadınlar da bu kez Kürt kimlikleriyle ilgili ayrımcılıkta başörtülerinin bir katman olduğunu ifade ediyor.

Bölgede aileyle bağ “Batı illerinden” farklılaşan bir husus olarak ifade ediliyor

Ailenin, özellikle de kadınların hayatında gündelik meselelerine ya da geleceklerine dair kararlar verme, bu kararlara uygun hareket etme ya da hayatında değişiklikler yapma konusunda bölgede ikamet eden genç kadınlar için daha belirleyici olduğuna yönelik gözlemler paylaşıldı. Bunu gelenek ekseninde de düşünmek mümkün: Batı illerindeki gençler geleneklerine daha mesafeli görülürken, bölgede gelenekle daha sıkı bir bağ olduğu ifade ediliyor. Bu durum da bölgedeki kadınlara özellikle gündelik hayatlarında daha fazla geleneksel “yük” ve eşitsizlik olarak geri dönüyor.

Bölgedeki kadınlar kendilerini aidiyetten, “Batı illerindeki” kadınlar karşı çıkıştan kuruyor

Bölgede yaşayanlar kendilerini daha çok geleneklerle ve Kürtlükle ilgili kültürel değerlerle özdeşleştirirken, kendilerinin “Batı illeri” olarak kategorize ettikleri illerde ikamet eden kadınların yüksek siyaset ve Kürt meselesine yönelik politikalara dair daha net karşı çıkış ifadeleri söz konusu.

Siyasetçilerden beklenti sınırlı

Bir siyasetçi karşınızda olsa ondan ne istersiniz diye sorduğumuzda katılımcılardan gelen cevaplardan biri genel tabloyu özetler nitelikteydi: “İlk başta gerçekten beni gerçekten dinlemeye gelmişse her şeyi başarmış demektir”. Gençlerin, özeldede Kürt gençlerin ve genç kadınların ihtiyaçlarını dinleyen siyasetçilerin varlığına dair temel bir çekince söz konusu.

Sonuç

Türkiye'deki Kürt gençlere odaklanan bu araştırma, Z kuşağı tartışmalarının da hareketli olduğu bir dönemde yürütüldü. Bu sebeple Kürt gençlerin, toplumun geri kalanındaki gençler ile aralarında benzerlik ve farklılıklar araştırma ve araştırma sonrası toplantıların önemli gündemleri oldu. Öte yandan son beş yıldır Kürt meselesi etrafında yaşananların, herkes gibi gençlerin hayatını da büyük ölçüde etkilemiş olduğu düşünüldüğünde araştırmanın çıktıları daha da önemli hale geldi. Gençlerin kültürel yapıları, gündelik yaşantıları, Türkiye ile duygusal ve kamusal bağları, kimlik inşa etme ve kamusallaştırma biçimleri, dini inanç ve yaşantıları, yaşadıkları ayrımcılık, ana dil ile kurdukları ilişki ve ana dile ilişkin beklentileri ve elbette siyaset kurumuna bakışları ve siyasetle ilgilenme biçimleri araştırmanın önemli başlıkları oldu. Böylece gençlerin hem Türkiye'nin geri kalan gençleri ile hem de önceki Kürt kuşağı ile benzerlikleri, farklılıkları ve değişimleri anlaşılmaya çalışıldı.

Türkiye'de genellikle yekpare ve homojen bir grup olarak değerlendirme konusu edilen Kürtlerin ve Kürt gençlerin aslında heterojen bir yapısının olduğu ve bu genelleyici yaklaşımın sorunlu olduğu araştırmadan çıkan temel sonuçlardan başında geliyor. Öte yandan gençlerin hem önceki kuşak Kürtlerle hem de Türkiye gençliği ile benzer yönleri olsa bile her iki gruptan farklılaşan taraflarının olduğu gözlemlendi. Bu bulgu, gençlerin eski kalıp yargılarla değerlendirilemeyeceği ve gerek Türkiye'deki gençlerin genelinin gerekse Kürt gençlerin farklılıklarının sivil toplum, siyaset ve politika yapımcılar tarafından göz önünde bulundurulması gerektiğini gösteriyor.

Gençler Türkiyeli bir profil çizmekle ve kültürel olarak çoğunlukla Türkiye eksenli bir gelecek projeksiyonu ortaya koymakla birlikte Kürt olmakla diğer gençlerden belirgin biçimde ayrılıyorlar. Kültürel yapıları, sosyalleşme ve popüler kültürü tüketme davranışları, siyasetin yapısal sorunlarının gündelik hayatlarına aksetme biçimleri ve gibi başlıklarda benzerlikler olmakla birlikte Kürt gençler gerek kimlik gerekse göç ve ayrımcılık gibi faktörlerin etkisiyle farklı eğilimler sergiliyor.

Kürt gençlerin yaklaşık yarısı bir göç deneyimi yaşamış durumda. Türkiye'nin batı illerinde ikinci kuşak göçmenler olarak yaşayan önemli bir genç nüfus var. Bölgedeki şehirlerden batıya doğru göç devam ediyor. Bu durum gençlerin kendi memleketlerinde nitelikli bir eğitim ve istihdam imkanından mahrum oldukları anlamına geliyor. Bu imkanlardan yoksunluk batıda sorun yaşasalar bile gençlerin memlekete dönüşlerinin önünde bir engele dönüşüyor. Gençlerin önemli bir kısmı eğer imkân olsaydı kendi memleketlerinde yaşamak istediklerini vurguluyor.

Kürt gençlerin sosyo-kültürel olarak Türkiyelilik zeminine uzak olmayışları, özellikle batıya bir kuşak önce göç etmiş olanların daha Türkiyeli bir kültürün içinde yaşıyor olmalarına karşın gençlerin Kürt olmak sebebiyle yaşadıkları önemli sorunlar onların aynı zamanda aidiyet bağlarını zayıflatıyor. Gençler ayrımcılığa maruz kaldıklarını ve Kürtçenin kullanımının hızla azalması sebebiyle üzüldüklerini belirtiyor. Ayrımcılık Kürt gençlerin en önemli sorunu olarak öne çıkıyor. Her 10 gençten 7'si ayrımcılık deneyimi yaşadığını paylaşıyor. Bu iki durum birlikte gençlerin kültürel ve coğrafi olarak Türkiyeli bir seyir izleseler bile ayrımcılık ve Kürt olmaktan kaynaklı diğer sorunlar sebebiyle Türkiye ile politik ve kamusal aidiyetlerinin zayıfladığını gösteriyor. Gençler ayrımcılığın, Kürt meselesinin çözüm tartışmaları etrafında gündem olduğu zamanlarda azaldığını ancak mesele çözümden uzaklaşıp şiddet/operasyon eksenli gündem olduğunda ayrımcılığın yıpratıcı biçimde yükseldiğini ifade ediyor. Dolayısıyla siyasetin hararetli bir konusu olan Kürt meselesinin hangi çerçevede ele alındığı gençlerin hayatını önemli biçimde etkiliyor.

Türkiye’deki genç işsizliğin en mustarip gruplarından birinin Kürt gençler olduğunu söylemek mümkün. Yalnızca üçte biri bir işte çalışabiliyor ancak bu oranın büyük bir bölümün vasıfsız çalışanları kapsıyor. Her 10 Kürt gençten ancak biri nitelikli bir işte çalışabiliyor. Genç işsizliği sıralamasında OECD ortalamasının üstünde ve OECD ülkeleri arasında ilk sırada yer alan Türkiye, Kürt gençler için daha olumsuz bir manzara arz ediyor. Gençler istihdamın eksikliğini ekonomik gerekçelerin yanında ayrımcılıkla da açıklıyor.

Genç Kürt kadınlar ise hem istihdamda daha dezavantajlı bir durumda hem de genel olarak ayrımcılığı daha fazla yaşıyor. Genç kadınların özgün tecrübeleri siyaset alanında da kendini gösteriyor. Örneğin başörtülü ve HDP’li kadınlar hem HDP’ye yüklenen “seküler” imajdan hem de görüntüleri itibariyle muhalif bir partide “hele de” HDP’de olamayacaklarına dair algıdan rahatsız.

Gençler siyaset kurumundan rahatsız, siyasetin sıcak gündemine uzak duruyor ancak siyasetle ilgililer. AK Parti’nin devletin geleneksel kodlarıyla yaklaşmış olmasını, CHP’nin klasik pozisyonundan değişime çabalayan bir yola girdiğini, AK Parti içinden çıkan yeni partilerin neler yaptıklarını bir şekilde izliyor ve siyasetle ilişkilerini geleneksel akımların etkisiyle değil şahit oldukları dönemde ve bireysel hikayeleriyle inşa ediyorlar.

Hülasa; dünyanın hızla değiştiği bir dönemde Kürtlerin eski kalıplarla değerlendirilmelerinin yanlışlığı bir yana, Kürt gençlerinin daha dinamik bir grup olması hasebiyle değişimden daha fazla etkilendiklerini söylemek mümkün. Öte yandan Kürtlerin yekpare bir grup gibi değerlendirilmelerinin neleri ıskalayacağını da araştırma verileri ortaya koyuyor. Genç Kürtler kadın ve erkek olmalarına, kendi şehirlerinde yahut batıda yaşıyor olmalarına, dindar ve seküler olmalarına, HDP, AK Parti ya da başka bir siyasete yakın olmalarına göre değişkenlikler arz ediyor. Gençler hakkında yapılacak değerlendirmelerin ve üretilecek politikaların bu heterojen yapıyı göz önünde bulundurması gençlerle kurulacak iletişimin sıhhatini etkileyecek önemli faktörlerden biri. Bu çalışma, Türkiye’deki Kürt gençlerin dünyasına bir mercek tutmak ve bu iletişime olumlu katkı yapmak niyetiyle yürütüldü. Gençlerin dünyasını daha yakından anlamaya vesile olan katılımcı ve destekçilere bir kez daha teşekkür ederiz.

